ԱԶԳ
AZG
armenian newspaper

Ապրիլ 11
1992
Շաբաթ

եռօրեայ թերթ
Բ տարի, թիւ 27 (119)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULA SU

Ադրբեջանցիների զանգվածային հարձակում Մարտակերտի վրա

Ապրիլի 9-ին հրետակոծման են ենթարկվել Մարտակերտի եւ Շահումյանի շրջանի մի շարք բնակավայրեր: Զոհվել են 3 հոգի, այդ թվում 1 երեխա, 8-ը վիրավորվել: Ապրիլի լույս 10-ի գիշերը հրետակոծվել է Ստեփանակերտը: Կան վիրավորներ:

Նույն օրվա առավոտվանից ադրբեջանական ազգային բանակը հարձակվել է Մարտակերտի շրջանի վրա: Հարձակմանը մասնակցել են մինչեւ 1.5 հազար հետեւակ եւ 20 միավոր զրահատեխնիկա: Հայ ազատամարտիկներին հաջողվել է խփել չորս զրահամեքենա: Նրանք նաեւ սպառնացել են օգտագործել բոլոր հնարավոր միջոցները Ադրբեջանի կազմավորումները ոչնչացնելու համար: ■

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Երբ պայթում են զինապահեստները

Ապրիլի 8-ի լոյս 9-ի գիշերը եւ յաջորդ ամբողջ օրը հանրապետութիւնը, ժողովուրդ թէ պետական-իշխանական պատասխանատու մարմիններ, նորից ապրեց մղձաւանջային երկար ժամեր, որոնց ընթացքում եւս մի անգամ դրսեւորուեց այն ամբողջ անհեթեթութիւնը, որ գոյութիւն ունի նախկին խորհրդային բանակի, աւելի ճիշտ՝ ռուսական բանակի Հայաստանում ներկայութեան կարգավիճակի, աւելի ճըշգրիտ՝ անկարգավիճակութեան հարցում:

Փաստօրէն, անկախ Հայաստանում գոյութիւն ունի մի անկախ բանակ, որ մերը չէ, որը Ռուսաստանինն է, որի այստեղ կեցութիւնը, դերն ու ժամկէտները դեռեւս չեն պայմանագրուած յստակօրէն, որի ունեցած միջոցները թէեւ մեզ չեն պատկանում, բայց միայն մենք ենք «վայելում» դրանց պայթուցիկ ամբողջ կարողութիւնը: Աւելին, մի բանակ, որ իրեն պատասխանատու չի նկատում ոչ հանրապետութեան «ներքին» սահմանների պաշտպանութեան եւ ոչ էլ ազգաբնակչութեան անվտանգութեան համար: Ընդհակառակը, փորձում է մեղաւոր հանել տանտիրոջը, մի պահ «մոռանալով», որ նոյնիսկ «հայ բոյեւիկների» յարձակման դէպքում իրեն եւ միայն իրեն է պատկանում իր զինապահեստների ու զինատեսակների անխոցելիութիւնն ու անվտանգութիւնը երաշխաւորելու պարտականութիւնը, որ իր առաջին պարտքն էր ներողութիւն խնդրել ազգաբնակչութիւնից, փոխանակ մեղաւորներ որոնելու իրենից դուրս:

Մղձաւանջային այդ ամբողջ ժամերի ընթացքում, մի անգամ եւս, մեր ժողովուրդը ցոյց տուեց ինքնազսպուածութեան, անխուճապ ընթացքի, ինքնօգնութեան եւ իրարօգնութեան իր ներզօր կարողութիւնը: Ժամեր շարունակ, իրենց անկարգապահութեամբ համբաւաւոր մեր վարորդներն անգամ Բալահովիտից եւ յարակից բոլոր շրջաններից դէպի Երեւան եւ այլուր տեղափոխեցին իրենց ընտանիքներին, մերձաւորներին ու անծանօթ հայրենակիցներին, ամենայն կարգապահութեամբ, մինչ բազմահազար փախստականներ, ընտանիք առ ընտանիք, գիշերուայ մթան մէջ, իրենց ետեւ թողած ամէն ունեցուածք, լուռ իջնում էին դէպի Երեւան:

Այս անգամ, թէեւ որոշ ուշացումով, գրեթէ անթերի գործեցին մեր կառավարութիւնն ու պետական համապատասխան ծառայութիւնները, որոնք պատասխանատու կեցուածքով, կտրուկ գործողութիւններով իրենց ձեռքը վերցրին ամբողջ իրավիճակը եւ հոգատար ընթացքով ապահովեցին եւ ժողովրդի հետ ամբողջացրին այն ամէնը, որի կարճ անունը ազգ-պետութիւն է, ազգային պետականութիւն:

Բարեբախտաբար, այս անգամ աղէտը մնաց սահմանափակ եւ փոքրծութիւնից դուրս եկանք նուազագոյն վնասներով: Սակայն բացարձակապէս իրաւունք չունենք հանգստանալու: Խօսքը վերաբերում է ոչ միայն զինապահեստների պայթման պատասխանատուն որոշելուն, որ ի վերջոյ բանակի հրամանատարութիւնն է այստեղ թէ Մոսկուայում, այլեւ նման եւ աւելի աղէտալի դէպքերի կանխմանը: Այո, կարելի է հանդուրժել բանակի միայն ժամանակաւորէն պայմանագրուած ու երաշխաւորուած ներկայութեանը մեր հանրապետութիւնում, պայմանով որ նրա ամբողջ ունեցուածքն ու գործողութիւնները ալալրջօրէն վերահսկուեն մեր գործադիր եւ վերահսկիչ մարմինների կողմից: ■

ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԸ ԿԻՍԱՏ Է ԹՈՂՆՈՒՄ ԱՅՑԸ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆՈՒՄ

Մինչ այդ հանդիպում Կոնստանտինոս Միցոտակիսի հետ

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, որ պաշտոնական այցով գտնվում էր Աթենքում, Կոտայքի շրջանի Բալահովիտ գյուղի շրջակայքում տեղակայված զինապահեստների հրդեհների եւ պայթյունների պատճառով այցն ընդհատելուց առաջ հանդիպեց Հունաստանի վարչապետ Կոնստանտինոս Միցոտակիսի հետ:

Շուրջ կես ժամ տեւողությամբ ջերմ եւ անկաշկանդ զրույցի ընթացքում շոշափվեցին Հայաստան-Հունաստան երկկողմ կապերի զարգացմանը, քաղաքական եւ տնտեսական համագործակցության ընդլայնմանը վերաբերող հարցեր: Մասնավորապես ընդգծվեց, որ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման հիման վրա կարճ ժամկետում դեսպանատների բացումը կընդլայնի ավանդական բարեկամական հարաբերությունները որակապես նոր մակարդակի բարձրացնելուն:

Ներկայացնելով Հայաստանում տնտեսական բարեփոխումների ընթացքը, հանրապետության նախագահն ընդգծեց, որ առանց Արեւմուտքի գործնական օժանդակության, այն է՝ օտարերկրյա ներդրումների եւ փորձագիտական օգնության ակտիվացման, անհամեմատ բարդ կլինի տնտեսական ճգնաժամը հաղթահարել եւ շոշափելի արդյունք ստանալ իրականացվող բարեփոխումներից: Նա նշեց նաեւ, որ Հայաստանն ակնկալում է Հունաստանի իշխանությունների աջակցությունը ինչպես միջազգային այլեւայլ կազմակերպություններում, այնպես էլ տնտեսական ընդհանուր համակարգում ինտեգրացվելու հարցերում:

Հունաստանի վարչապետը եւս կարեւորեց երկկողմ հարաբերությունների ամենատարբեր բնագավառներում զարգացնելը, հավաստիացնելով, որ ամեն ինչ կանի բարձրացված խնդիրների առնչությամբ հնարավոր օժանդակություն ցուցաբերելու համար: Ուշադրություն հրավիրելով հատկապես օտարերկրյա մասնավոր կապիտալի ներթափանցման համար բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու անհրաժեշտության վրա, նա կարծիք հայտնեց, որ, նկատի ունենալով համագործակցության հարուստ ավանդույթները, Հունաստանի ձեռներեց շրջանակների ներկայացուցիչները կգերադասեն գործարար կապեր հաստատել Հայաստանի հետ:

Վարչապետ Միցոտակիսը վստահեցրեց նաեւ, որ միջազգային ատյաններում, կազմակերպություններում Ղարաբաղի հիմնահարցի կարգավորման շուրջ քննարկումների ընթացքում Հունաստանը մեծապես սկզբունքային դիրք կգրավի:

Զրույցն ընդգրկեց նաեւ սեւծովյան համագործակցության համակարգի զարգացման հեռանկարներին եւ հետաքրքրություն ներկայացնող այլ հարցերին առնչվող շրջանակ:

ՀՀ նախագահի մամուլի ծառայություն

Հայաստանի ղեկավարությունը պատահարի վայրում:

Մարշալ Շապոշնիկովը մտադիր է Արցախում զինաթափել հայ ազատամարտիկներին

Ամերիկյան «Ուոլ Սթրիթ Ջըռնըլ» թերթի ապրիլի 7-ի համարում հրապարակված իր հոդվածում, որի վերնագիրն է *«Կարմիր բանակը վերադառնում է»*, Էլենա Բոները հայտնում է, թե ԱՊՀ-ի զինյալ ուժերի հրամանատար մարշալ Եվգենի Շապոշնիկովը, մարտի 16-ին Մոսկվայում ընդունելով Բրիտանիայի Լորդերի պալատի փոխխոսնակ լեդի Քերոլայն Քոկսին եւ իր որդուն՝ ներկայումս ամերիկյան քաղաքացի Ալեքսեյ Սեմյոնովին, նրանց հայտնել է, թե ծրագրել է Արցախում ուղարկել ԱՊՀ խաղաղապահ ուժեր, որոնց պարտականությունն է լինելու զինաթափել տեղի հայ ազատամարտիկներին:

Հոդվածում մտահոգություն է հայտնվում այն մասին, թե ԱՊՀ բանակը, որ գերազանցապես ռուսական տարրից է բաղկացած, հետզհետե դառնում է անկախ կարգավիճակ ունեցող մի ուժ, որը ԱՊՀ երկրների միջեւ բանակի մասին համաձայնեցված սահմանումների բացակայության պայմաններում կարող է վերածվել կայսերապաշտական ճնշման միջոցի: ■

Անդրեյ Կոզիրեւը հանդիպեց Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ

Ապրիլի 10-ին աշխատանքային կարճատեւ այցով Երեւանում էր գտնվում Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի արտաքին գործերի նախարար Անդրեյ Կոզիրեւը:

Ռուսաստանի արտաքին քաղաքական գերատեսչության ղեկավարին ընդունեց նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը:

Զրույցի ընթացքում քննարկվեցին փոխադարձ հետաքրքրություն ներկայացնող, մասնավորապես Ղարաբաղյան հիմնահարցի խաղաղ կարգավորման մեխանիզմների ստեղծմանն առնչվող հարցեր:

Նախորդ օրը Անդրեյ Կոզիրեւը ժամանել էր ԼՂՀ-ի մայրաքաղաք Ստեփանակերտ եւ բանակցություններ վարել Լեռնային Ղարաբաղի ղեկավարության հետ:

ԼՂՀ-ի մամուլի կենտրոնում չհաղորդեցին հանդիպման մանրամասները, նշելով միայն, որ քննարկվել է կրակի դադարեցման խնդիրը: ■

Թուրքիա-Նախիջեւան կամուրջը բացվում է

Ստամբուլից մեր թղթակիցը հաղորդում է, թե առաջիկա ապրիլի 23-ին պաշտոնապես բացվելու է Արաքս գետի վրայով Թուրքիա-Նախիջեւան կամուրջը: Հատկանշական է, որ այդ օրը Թուրքիան տոնում է իր Մեծ ժողովի (խորհրդարան) ստեղծման եւ երեխաների օրը: ■

Սեւծովյան նավատորմի հարցը բանակցություններով

Ապրիլի 10-ին Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի նախագահը կարգադրել է հատուկ հարցերով դեսպան Յուրի Դուբինինին մեկ շաբաթվա մեջ «անհրաժեշտ միջոցառումներ ձեռնարկել եւ նախապատրաստել Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի միջեւ պաշտոնական բանակցությունների անցկացումը Սեւծովյան նավատորմի կարգավիճակի վերաբերյալ»: ■

Վերադարձը Յասեր Արաֆաթ

Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության գործադիր խորհրդի նախագահ Յասեր Արաֆաթը մի անգամ եւս վերադարձ: Արդարեւ, ապրիլի 3-ին Լիբիական անապատում օդանավային վթարից փրկվելով ապրիլի 9-ին դուրս գրվեց հիվանդանոցից, ռմբապաշտպան բուժումներ ստանալուց հետո: ՊԱԿ-ի նախագահի օգնականներից մեկը հայտարարեց, թե 3. Արաֆաթը դեռեւս բժշկական խնամքի կարիք ունի: Օդանավային վթարի պատճառով ՊԱԿ-ի ղեկավարությունը հետաձգել էր Սերժավոր Արեւելքի խաղաղությանը նվիրված բանակցությունները: Տեղին է հիշել, որ Արաֆաթը փրկվել էր 15 ժամ տեւած օրհասից, ավազամրրիկի պատճառով նրա օդանավը վթարային վայրէջք էր կատարել Լիբիայի հարավ-արեւմուտքում: Վթարի հետեւանքով նա թեթեւակի վիրավորվել էր, իսկ օդանավի անձնակազմը զոհվել: Արաֆաթը եւ նրա մի քանի օգնականները դեպի պատճառով անհետացել էին, որը եւ հուզմունք էր առաջացրել պաղեստինցիների մոտ: ■

«Հայերը հարձակում են նախապատրաստում»

«Ինտերֆաքս».- Ադրբեջանի իրազեկ մարմինների տվյալներով, հայկական զինված կազմավորումները գործողություններ են նախապատրաստում Լեռնային Ղարաբաղի մնացած ադրբեջանական բնակչությանը վերացնելու համար: Այդ մասին հանրապետության նախագահի պաշտոնական Յաղուբ Մամեդովը հայտարարեց Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւի հետ երեկ Բաքվում ունեցած հանդիպման ժամանակ: Յա. Մամեդովի խոսքերով, հակաադրբեջանական ակցիաները կազմակերպվում են ապրիլի 24-ի կապակցությամբ, երբ հայերը հիշում են 1915 թ. եղեռնի զոհերին: ■

«Ադրբեջանում չեն հանդգնի գնդակահարել հինգ բեռնածորգիներին»

Ադրբեջանի Գերագույն դատարանի կողմից գնդակահարության դատապարտված բեռնածորգի 5 հայ երիտասարդների ճակատագրի համար տագնապ են ապրում բազմահազար հայ մարդիկ Հայաստանում եւ Սփյուռքում: Առանձին գործիչներ, այդ թվում Ելենա Բոները, Գենշերը, Միտերանը եւ մարդու իրավունքների պաշտպանության արտասահմանյան գրասենյակները, «Էմնիստի Ինթերնեյշընըլ» կազմակերպությունը դիմել են ադրբեջանական իշխանություններին՝ ներման, դատավճռի բեկանման եւ անաչառ հետաքննության պահանջներով:

Ադրբեջանական կողմի առայժմ մեզ հայտնի միակ արձագանքը Ադրբեջանի արդարադատության նախարարի տեղակալ Ակիֆ Ռուֆիեւի պատասխանն է Հայաստանի Գերագույն խորհրդի «Արցախ» պատգամավորական խմբի հայտարարությանը: Ինչպես նշել էինք մեր թերթի նախորդ համարի *«Ազերիները առանց կեղծ ուզում են արդարանալ»* լրատվության մեջ, Ռուֆիեւն այն *«անհիմն ու սադրիչ»* էր որակել Ա. դատապարտել պատգամավորական խմբի համանախագահ Սամվել Շահմուրադյանի հայ ահաբեկիչների *«ահաբեկչական հնարավոր գործողությունների»* վերաբերյալ հայտարարությունը եւ դրանից բխող հետեւանքները բարդել Հայաստանի պաշտոնական շրջանակների վրա: Իրականում հայտարարության մեջ բառ անգամ չկա ահաբեկիչների մասին: Այն այսպիսին է. *«դատավճռի ի կատար ածումը կարող է էլ ավելի ապակայունացնել իրադրությունը տարածաշրջանում, զինված նոր բախումների եւ հատուցման գործողությունների պատճառ դառնալ: Դա ծայրահեղ վտանգավոր է հատկապես հիմա, երբ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման նոր որոնումներ են ընթանում եւ ուրվագծվում է բանակցությունների գործընթացի վերսկսման միտումը»:*

Մեկնաբանությունների համար մեր թղթակիցը դիմեց **Սամվել Շահմուրադյանին**:

«Արդարադատության փոխնախարար Ռուֆիեւի «Թուրան» գործակալությանը կատարած հայտարարությունից կարելի է ենթադրել, որ միջազգային հանրության ճնշման անտեսելի է բերել ադրբեջանական իշխանություններին ու Բաքվում

➡ Շարունակությունը էջ 8

digitised by A.R.A.R.@

Ո՞վ է մեղավոր

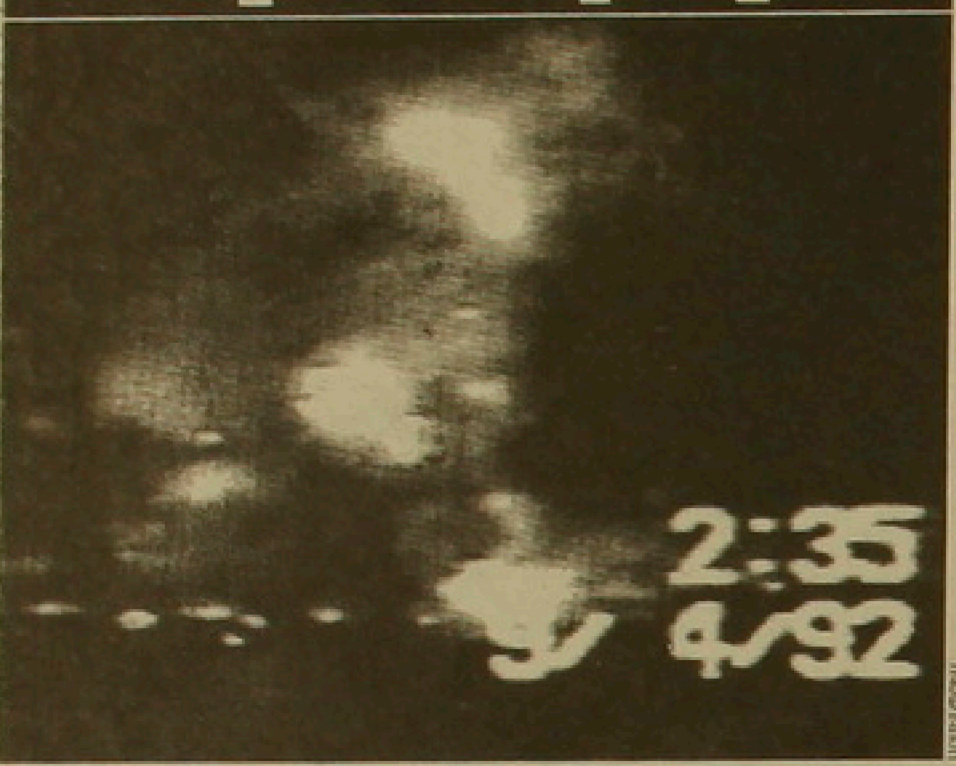

Ապրիլի 9-ի առավոտյան ժամը 12-ին մեկնեցինք Բալահովիտ: Աբովյան տանող ճանապարհը հսկում էին ՆԳՆ աշխատակիցները: Գիշերվա խուճապից հետո ժողովուրդը մի փոքր հանդարտվել էր: Աբովյանում սովորական եռուզեռ էր: Իսկ Բալահովիտի ճանապարհը խիստ հսկողության տակ էր գտնվում ՆԳՆ աշխատակիցների կողմից: Ոչ մի տեղ չհանդիպեցինք զինվորականների: Երբ հասել էինք պայթող պահեստներին, ՆԳՆ հատուկ ջոկատի տղաները ցույց տվեցին մեզ զինվորականներին, որոնք պահեստների դիմացի բլրի վրա դիտորդների դեր կանգնել էին: Պահեստների ամբողջ շրջակայքում տարածված էին պայթած արկի բեկորներ, չպայթած արկեր ու փամփուշտներ: Այդ տարածքում նույնպես զինվորական հսկողություն չկար, կրկին ՆԳՆ հատուկ ջոկատի տղաներն էին: Կարծես վտանգը միայն զինվորականներին կարող էր սպառնալ, այսպես ասած, իրենց «տարածքում»:

Տեսարանը հետեւյալն էր. կարծես թե այստեղ զինվորականներ չեն էլ եղել: Մեզ հաջողվեց միայն պահեստների մոտակայքում գտնել 7-րդ բանակի Երեւանյան դիվիզիայի հրամանատարի տեղակալ, գնդապետ Սերգեյ Պրիբիտկովին եւ ավագ լեյտենանտ Օլեգ Կոզլովին: Մեզ ուղեկցում էին ՆԳՆ հատուկ նշանակության ջոկատի տղաները: Զրուցելիս նրանք խուսափողական եւ շփոթված պատասխաններ էին տալիս:

«Ես չեմ կարող ասել, թե ինչից է սկսվել: Դեպքի վայր եմ եկել 00-30-ին: Իսկ պայթյունը կարծեմ սկսվել է ժամը 23-ին: Ի՞նչ իմանամ, երեխայի միամտությամբ ասում էր գնդապետ Սերգեյ Նիկոլաեւիչը: *Կարծում եմ, որ սա դիվերսիա է ադրբեջանցիների կողմից կամ անփութություն*, այնուհետեւ շտապում է նա: *Հնարավոր է, որ փողով ինչ-որ հայի գնել են եւ նա էլ արել է այս ամենը»*: Սակայն իմ այն հարցին, թե անգամ փողով հային գնելու դեպքում ուրանց տղաների աչքի առա՞ջ է դա կատարվել, գնդապետը տարակուսեց եւ ոչինչ չպատասխանեց:

Նա ինձ բացատրում էր, թե բավական է մի փոքր կայծ այս տարածքում եւ պայթյունը հնարավոր է դառնում: Սակայն եթե իրենք չեն արել, ապա ռազմաստրատեգիական այդ տարածքում, որ հավն իր թեւով, օձն իր փորով չի ընկնում, կայծ որտեղի՞ց է հայտնվել հասկանալի չէ: Ուրեմն ի՞նչ, խաղ ու պարով հնարավո՞ր է հեշտությամբ պայթեցնել հսկա ռազմական պահեստներ:

Գիշերը պահեստները հսկել են 35 զինվորական պահակներ, որոնք, ինչպես պատմեց գնդապետը, պայթյունից անմիջապես հետո թողել են տարածքը: Նրանք անգամ չեն գործածել հրդեհը մարելու ամենատարրական միջոցները: Եւ հասցրել են շատ ճիշտ ժամանակին փախչել, քանի որ նրանցից ոչ մեկին ոչինչ չի պատահել: Նրանց հետ այժմ տարվում է հետաքննություն, որը համատեղ վարում են Հայաստանի Ազգային անվտանգության պետական վարչությունը, ՀՀ դատախազությունը եւ զինվորական դատախազությունը:

Գնդապետը ափսոսանքով էր նայում պայթող պահեստներին եւ պատմում, որ մինչեւ դեպքի նախորդ օրը այնտեղ մեծ աշխատանքներ են կատարել, մաքրել տարածքը, ներկել ցանկապատները, զինամթերքի տեղափոխման համար բոլորովին նոր մեքենաներ բերել...

«Երբ մենք ուզեինք պայթեցնել, այդքան աշխատանք չէինք անի այնտեղ», ասում է ավագ լեյտենանտ Օլեգ Կոզլովը: *«Այսօր պետք է տեղի ունենար ռազմական խորհուրդ, որի առաջին հարցը լինելու էր «Պետերի եւ հրամանատարների պատասխանատվությունը, զինամթերքի պահպանման համար: Ինչպե՞ս կարող էինք մենք մեզ պայթեցնել»*, արդարանում էին նրանք:

Երբ նրանց դիմեցի տեղեկանալու, թե արդյոք այդ օրը կամ վերջին շրջանում հայերի կողմից որեւէ հարձակում կամ կասկածելի երեւույթներ նկատե՞լ են, նրանք միանշանակ պատասխանեցին՝ ոչ: Իսկ ՆԳՆ հատուկ նշանակության ջոկատի տղաները, որոնք դեպքի վայր են հասել անմիջապես, պատմեցին, որ սկսած գիշերվանից, զինվորականների կողմից ոչ մի միջոց չի ձեռնարկվել փրկարար աշխատանքների կամ հրդեհը հանգցնելու համար: Կարծես դա իրենց չէր վերաբերվում:

ՆԳՆ հատուկ նշանակության ջոկատի 2-րդ գումարտակի շտաբի պետ Միխայել Խաչատրյանը պատմեց, որ պայթյունն սկսվել է տանկերի այն արկերից, որոնք բացօթյա պահեստավորվել են առանց հրշեջ անվտանգության կանոնները հաշվի առնելու: Նախատեսված է եղել այդ արկերը հանել պահեստներից, քանի որ դրանք հին տանկերի համար էին:

Եթե անգամ դա որակվի որպես «անփութություն», կարծում եմ, որ այն հանցագործ «անփութություն» է: Պահեստներում պայթում էին նաեւ «Գրադ» տիպի հրթիռներ, որոնցից դեռ շատ կային: Երբ այդ զինվորականներին հարցրի, թե իրենց կարծիքով ինչքա՞ն կտեւեն պայթյունները, նրանք ասացին, թե մեկ օրից ավելի, հիշեցնելով Թբիլիսիի պահեստների պայթման դեպքերը:

Վերադառնալիս Բալահովիտ գյուղի միջով անցանք: Օրվա երկրորդ կեսն էր եւ գյուղը լիքն էր բնակիչներով: Նրանք կարծես արդեն չէին վախենում պայթյուններից եւ վտանգավոր հետեւանքներից: Իսկ գյուղից դուրս գալու ճանապարհին կրկին խիստ հսկողություն էր սահմանված ՆԳՆ աշխատակիցների կողմից:

ԳԱՅԱՆԵ ԱՃՐԻԿՅԱՆ

Իրավիճակը Բալահովտում կայունանում է

Իրավիճակը Բալահովտի զինապահեստում կայունանում է: Այդ մասին հաղորդեցին հրդեհի պատճառները հետաքննող կառավարական հանձնաժողովում: Նշեցին, որ հիմա գլխավոր խնդիրն է վնասազերծել չպայթած զինամթերքը, որը ցրված է 6–7 կիլոմետր շառավղով: Մասնագետների գնահատականով, սակրավորները կավարտեն աշխատանքը երկու օրից հետո:

Իրենց տնե՞րն են վերադառնում մոտակա շրջաններից էվակուացված բնակիչները: ■

Գնդակոծվել է Բեռաեւի մեքենան

Անդրկովկասի զինվորական օկրուգից ստացված տվյալների համաձայն, ապրիլի 9-ին, տեղական ժամանակով ժ. 14-ին, գնդակոծվել է Անդրկովկասի զինվորական օկրուգի զորքերի հրամանատարի տեղակալ գեներալ-լեյտենանտ Սուլֆիան Բեպաեւի ավտոմեքենան: Հարձակումը տեղի է ունեցել Երեւանից 30 կիլոմետր հեռավորության վրա, նախօրոք նախապատրաստված դարանից:

Գնդակոծման հետեւանքով ավտոմեքենան շարքից դուրս է եկել: Բարեբախտաբար, ոչ գեներալը, ոչ էլ վարորդը չեն տուժել:

Անդրկովկասի զինվորական օկրուգի ռազմական խորհուրդը պահանջել է Հայաստանի կառավարությունից անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել հանցագործներին ձերբակալելու եւ պատասխանատվության կանչելու ուղղությամբ:

Օկրուգի ռազմական խորհուրդը պատահարը գնահատել է որպես «նոր սադրանք ուղղված ԱՊՀ միացյալ զինված ուժերի զինծառայողների եւ Հայաստանի բնակչության միջեւ հարաբերությունների սրմանը»: ■

Ինչպես արդեն տեղեկացրել էինք, Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարների փետրվարի 20-ին կայացած հանդիպման ժամանակ ստորագրվել էր մի կոմյունիկե, որի համաձայն երեք հանրապետությունների արտգործնախարարություններում ստեղծվեցին երկկողմանի հանձնախմբեր՝ կարճ ժամկետում Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրն ուսումնասիրելու եւ իրենց երկրների ղեկավարությանը զեկուցագրեր ներկայացնելու: Այդ նպատակով էլ մարտի 31-ից Հայաստանում է գտնվում Ռուսաստանի արտգործնախարարության հանձնախմբի անդամ, նախարարության մարդու իրավունքների եւ միջազգային մարդասիրական համագործակցության վարչության ավագ խորհրդական Վիկտոր Արխիպովը:

Ո՛չ Մոսկվան, ո՛չ Թեհրանն ու ո՛չ էլ Վաշինգտոնը չեն կարող դադարեցնել կրակը

Մի քանի օրից լրանում է որն. Արխիպովի գործուղման ժամկետը, ուստի խնդրեցինք նրան պատմել տպավորությունների մասին:

– Մեր խմբի յոթ անդամներից վեցն այժմ գտնվում են կոնֆլիկտի շրջանում: Խմբի ղեկավար Վլադիմիր Զեմսկին գտնվում է Բաքվում, մյուս չորս անդամները Ստեփանակերտում, Աղդամում եւ Գյանջայում: Մեր հիմնական նպատակն էր մոտիկից ծանոթանալ երկու հանրապետությունների ղեկավարների կարծիքին, նախապատրաստել արտգործնախարար Կոզիրեւի այցը: Շրջան ժամանելու առաջին իսկ օրից մենք մասնակցեցինք Իջեւանում կայացած քառակողմ բանակցություններին, բայց քանի որ պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց ոչինչ չիրագործելու, ես չեմ կարող որեւէ մանրամասնություն հայտնել: Այնուհետեւ հանդիպեցի Հայաստանի արտգործնախարարի առաջին տեղակալ Արման Կիրակոսյանի, Հայաստանի նախագահի ազգային անվտանգության գծով գլխավոր խորհրդական Աշոտ Մանուչարյանի հետ, ինչպես նաեւ հասարակական կազմակերպությունների, այդ թվում ռուսական ՕՊՕ մշակութային ընկերության անդամների հետ: Իմ բոլոր երկխոսությունները ու զրույցները միայն մի նպատակ են հետապնդում. ինչպե՞ս իրականացնենք Ռուսաստանի միջնորդական առաքելությունը: Այդ տեսակետից մենք մեծ կարեւորություն ենք տալիս Իրանի միջնորդությանը: Եւ փոխարտգործնախարար Վայեզիի մոսկովյան հանդիպումները, եւ իմ զրույցները Հայաստանում Իրանի լիազոր ներկայացուցիչ Ղասեմիի հետ ցույց են տալիս, որ մեր փոխհամագործակցությունը մեծ կարեւորություն է ստանում: Այժմ առաջին խնդիրը կրակի դադարեցումն է: Այնուհետեւ պետք է ստեղծել դիտորդների հատուկ խումբ, որի կազմը նույնպես կան տարբեր առաջարկներ, թե որտեղից պետք է լինեն, ինչ ուժեր պետք է ներկայացվեն ԱՊՀ-ի, ՄԱԿ-ի, թե ԵԱՀԽ-ի: Դրանց զուգահեռ, պետք է վերացվեն շրջափակումները եւ ճանապարհ պետք է բացվի նախեւառաջ մարդասիրական օգնության համար: Դրանից հետո միայն հիմք կստեղծվի անցնելու խնդրի քաղաքական կարգավորմանը:

Այժմ տարվում են ԵԱՀԽ-ի մինսկյան համաժողովի անցկացման նախապատրաստական աշխատանքները: Օրինակ, քննարկվում է այն հարցը, թե ինչպես պետք է այդ համաժողովին մասնակցի Իրանը, որը ԵԱՀԽ-ի անդամ չէ: Այդ հարցում շատ երկրներ, նաեւ Ռուսաստանը անչափ կարեւորում են Իրանի դերը:

– **Իսկ չե՞ք կարծում, որ Ռուսաստանը, այնուամենայնիվ, որոշակի դանդաղկոտություն ցուցաբերեց հենց միջնորդության հարցում:**

– Ես այդպես չէի ասի, քանի որ Եղան մոսկովյան հանդիպումներ, եւ հենց Իրանի ներկայացուցիչներն էլ մասնանշեցին, որ առանց Ռուսաստանի ակտիվ մասնակցության, այդ խնդրի լուծումը չեն տեսնում: Իմ հանդիպումներից էլ եզրակացրի, որ, իրոք, շատ մեծ տեղ է տրվում Ռուսաստանի միջնորդությանը:

– **Դուք ասում եք, թե պետք է սկսել կրակի դադարեցումից: Սակայն ինչ մակարդակի պայմանավորվածություն էլ լինի, այն չի պահպանվում: Անգամ փոխարտգործնախարար Վայեզիի Ստեփանակերտում գտնվելու ընթացքում Շուշիից շարունակվում էին գնդակոծումները:**

– Դա իրոք բարդ հարց է, քանի որ կրակի դադարեցման վերահսկումը պահանջում է դիտորդների այնպիսի խմբից կեսերի առկայություն, որոնք պետք է լինեն տեխնիկապես հագեցված, ունենան ռադիոկայաններ, մեքենաներ: Այնուհետեւ պետք է որոշվի, թե ինչքա՞ն մարդ պետք է լինի, ի՞նչ իրավունքներ պետք է ունենան, ինչպիսի՞ ֆունկցիաներ, ինչպիսի՞ որոշումներ պետք է ընդունեն, կողմերը ինչպե՞ս պետք է վերաբերվեն դրանց եւ այլն: Մեկ օրում դա լուծել հնարավոր չէ: Սկիզբը պետք է դնեն հակամարտ կողմերը, իսկ միջնորդների աշխատանքն ուղղված է միայն դրա իրականացմանը:

Իմ կարծիքով, կողմերի մոտ արդեն ուրվագծվել են այս ծանր վիճակից դուրս գալու ուղիները, բայց դեռ ինչ-որ ժամանակ կպահանջվի լուրջ քայլեր անելու համար:

Վերադառնալով հարցի սկզբին, նշեմ, որ կողմերից մեկն ուղղակի այնքան ժամանակ չպետք է պատասխանի, մինչեւ մյուս կողմը հասկանա, որ այլ ճանապարհ չկա: Որովհետեւ ո՛չ Մոսկվան, ո՛չ Թեհրանը, ո՛չ Վաշինգտոնը չեն կարող ստիպել դադարեցնել կրակը: Դրանց այդ խնդրի քննարկումից էլ կսկսվի Մինսկի խորհրդաժողովի աշխատանքը: Իսկ մինչ այդ, մասնակից երկրների ներկայացուցիչները երեւի կայցելեն շրջան, որից հետո միայն կհայտարարվի խորհրդաժողովի անցկացման օրը: Ես հույս ունեմ, որ այն կունենա շրջադարձային նշանակություն:

Պատրաստեց ՅԱԿՈԲ ՍԱՍՏՐՅԱՆԸ

Սովի ուրվականը կերպարանք է ստանում

Արդեն չորրորդ տարին է, ինչ Արցախը պատերազմի մեջ է: Արցախցու ազատագրական պայքարը վերածվեց երկու հարեւան ժողովուրդների միջեւ խոր թշնամանքի, որի հետեւանքներն այսօր ահավոր չափերի են հասնում:

Այսօր Արցախում հողը չի մշակվում: Մարտունին, որ համարվում է Արցախի հացի շտեմարանը, այսօր չի կարող դաշտ դուրս գալ ոչ միայն անընդհատ գնդակոծությունների եւ հրթիռակոծությունների, այլ նաեւ վառելիքի բացակայության պատճառով: Շրջխորհրդի նախագահ Ս. Սեյրանյանի խոսքերով, «ժողովրդին պահելն անհնար կլինի», քանի որ եթե հիմա նախատեսվող վառելիքը չի ապահովվում, ապա հետագայում բերքի պակասը լրացնել հնարավոր չի լինի:

Գյուղատնտեսական բոլոր աշխատանքները գրեթե դադարեցված են շրջանի սահմանային գյուղերում: Ամիրանլարում, Մուղանլիում եւ Կուրապատկինում տեղակայված ազերական զորամիավորումները կտրել են շրջանի հարթավայրային լավագույն վարելահողերի մոտ 70-80 տոկոսը, որտեղ շրջանի բոլոր գյուղերն իրենց հողաբաժիններ ունեն: Իսկ այնպիսի գյուղեր, ինչպիսիք են Մյուրիշենը, Ավդուռը, Հացին, Նորշենը, այժմ տակտիկական նպատակներով դատարկված են, տեղական ինքնապաշտպանական ջոկատներն են կարողանում հսկել սահմանները, որտեսզի ազերական հրոսակները չքանդեն եւ չհրկիզեն այդ գյուղերը: Էլ չենք ասում, որ ուղղաթիռները համախակի գրոհներով գնդակոծում են գյուղերի տարածքները: Քերդաշենում, Աշանում, Մարտունիի տնտեսությունում խաղողի վազերը վայրենանում են, իսկ նռան, թզի, թթի եւ այլ այգիները չորանում: Մարդիկ նույնիսկ չեն կարողանում մշակել իրենց տնամերձները: Արցախի գյուղերում տնամերձները հիմնականում տներից հեռու են գտնվում, բլրերի եւ գետերի, լեռների եւ ձորերի դժվարահաս հողակտորների վրա: Բնական է, որ մարդիկ վախենում են առանձնանալ իրարից եւ մշակել այդ «տնամերձները»:

Իհարկե, գյուղերը դեռ դիմանում են իրենց կուտակած պաշարների շնորհիվ, սակայն եկող տարին լավ բան չի խոստանում, քանի որ սովի ուրվականը, որ շրջում է Արցախի քաղաքներում, այժմ կերպարանք է ստանում եւ հնարավոր է, որ գալիք տարում ամբողջ Արցախը վերցնի իր ուրվագծի մեջ:

ԼԵՒՈՆ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

«Լեռնային Ղարաբաղում եւ նրա շուրջը»

Ռուսաստանյան Ֆեդերացիայի Գերագույն խորհրդի «Ռոսիյսկայա գազետա» թերթն իր վերջին համարներից մեկում հրապարակել է «Լեռնային Ղարաբաղում եւ նրա շուրջը» վերնագրով լայնածավալ մի հոդված, որի հեղինակն է պատմաբան, Ռուսաստանի ԳԱ տեղեկատվության եւ հասարակական գիտությունների ինստիտուտի աշխատակից Սերգեյ Լյոզովը: Նա հեղինակ է Արեւմուտքում քրիստոնեական աստվածաբանության պատմության վերաբերյալ մի շարք աշխատությունների, «Էքսպրես-խրոնիկա» շաբաթաթերթում խմբագրել է Հայաստանին, Ադրբեջանին եւ Լեռնային Ղարաբաղին նվիրված բաժինը: Այժմ «Ստրանա ի միր» ամսագրի (Մյունխեն) մոսկովյան ներկայացուցիչն է: Ներկա հոդվածը անկախ հետազոտողի քառամյա աշխատանքի արգասիքն է Ղարաբաղի եւ «նրա շուրջը» խնդրի վերաբերյալ: Հոդվածը խիստ ծավալուն է, ներկայացնում ենք դրա առավել հետաքրքրություն ներկայացնող հատվածները:

1990 թ. աշնանը ես մի շաբաթ մնացի ծանոթ ասկերանցու տանը: Օրը մի քանի անգամ նա Ասկերանից ինձ մեքենայով տանում էր Ստեփանակերտ եւ հակառակը: Ուղիղ ճանապարհը Խոջալուի միջով էր անցնում ու մի անգամ առջեւից ընթացող մեքենայի վրա քարեր նետեցին: Հաջորդ օրերին հայ վարորդները նախընտրում էին դժվարանց շրջանցիկ ճանապարհը: Այդ առիթով ասում էին. «Եթե 1988-ի գարնանը Խոջալուում վառած լինեինք մի քանի տուն, ադրբեջանցիներն իրենք կթողնեին կգնային այստեղից»:

Այստեղ տեղին է հիշել, որ ջարդարար ամբոխի առաջին արշավը Աղդամից Ասկերանի վրա եղել է 1988-ի փետրվարի 22-ին ԼՂԻՄ ժողպատգամավորների հայտնի արտահերթ նստաշրջանից երկու օր հետո: Այդ արշավը ղարաբաղյան շարժման սկզբում ադրբեջանցիների կողմից բռնության առաջին փորձն էր, ադրբեջանցիների **առաջին հրապարակային նշանակալից արձագանքը** Ղարաբաղի մարզխորհրդի որոշման նկատմամբ:

Ադրբեջանական հասարակության երկրորդ արձագանքը ազատության ձգտող ղարաբաղցիների հանդեպ 1988 թ. փետրվարի 27-29-ի Սումգայիթյան ջարդն էր:

Համադրելով այս տարաբեր հատվածները, փորձեմ հիմնավորել երկու դրույթ: Նախ, բռնության նկատմամբ վերաբերմունքը ադրբեջանական եւ հայկական քաղաքական մշակույթներում խիստ տարբեր է: Ինձ համար դժվար է պատկերացնել, թե որեւէ չեզոք պատմաբան կարող է փաստարկված ձեւով հերքել այս եզրահանգումը: Ջարդը եւ զանգվածային կոտորածը հենց այն արձագանքն էր, որ 1988-ի փետրվարին բնական էր սպասել: Հենց այդպիսի սպասելիքներ էին բխում պատմության ճգնաժամային պահերին թյուրքերի հետ հայերի համակեցության փորձից: Կոտորածների սպառնալիքը (այսպես ասած «ադրբեջանական գործոնը») կոնֆլիկտի հենց սկզբից խիստ դարձավ քաղաքական փաստարկ:

Երկրորդ, «Սումգայիթով» տրված քաղաքական բարոյականության մակարդակը մեզ մոտ հաղթում է ոչ միայն Անդրկովկասում: Հայերը նույնպես հաջողությամբ յուրացրին բռնության փաստարկը. քեզ ոչ ոք չի պաշտպանելու, ուստի սպանիր հակառակորդիդ եւ գրավիր նրա դիրքերը, եթե չես ուզում անպաշտպան զոհ մնալ: Այսպիսին է «Սումգայիթը չպետք է կրկնվի» կոչից արվող ներկա եզրահանգումը եւ հենց այս իմաստով էլ ես հասկացա իմ ասկերանցի ծանոթների ափսոսանքը Խոջալուից ադրբեջանցիներին վռնդելու ձեռքից բաց թողած հնարավորության վերաբերյալ: Եթե չլիներ հայերի համար **զինված** դիմադրությունը, վաղուց ղարաբաղյան հարցը «վերջնականապես կլուծվեր» հայերին ջնջելու միջոցով:

Ցավոք սրտի, «քաղաքակիրթ» ձեւով, այսինքն փոխադարձ զիջումներով վեճերը լուծելու փորձերը Անդրկովկասում գրեթե հաջողություն չունեցան, մասամբ կենտրոնական իշխանությունների անօգնականության եւ անձեռնհասության պատճառով, սակայն ոչ միայն դրա: Փոխզիջման հնարավորություն ընձեռվեց այն ժամանակ, երբ Ղարաբաղում իշխում էր Արկադի Վոլսկին: Սակայն այն, ինչ նա փորձում էր անել եւ արդեն արել էր, ավերվեց Ադրբեջանի եւ Հայաստանի համատեղ ջանքերով: Երկու հանրապետություններում էլ դրության տեր էին այնպիսի ուժեր, որոնք պատրաստ չէին փոխզիջման:

Այստեղ առաջարկվող իրադրության ըմբռնումը հանգեցնում է հետեւյալ ենթադրությանը: Ղարաբաղյան խնդրի լուծման մեջ, ըստ երեւույթին, միայն մեկ այլընտրանք կա: Կամ Ղարաբաղի հայկական համայնքը ոչնչացվում է, կամ Ղարաբաղը ձեռք է բերում փաստական ինքնուրույնություն: Ինչ վերաբերում է Ադրբեջանի ներսում «իրական ինքնավարության» ծրագրերին, դրանք, ըստ երեւույթին, անիրականանալի են, եթե ենթադրում են Լեռնային Ղարաբաղի վրա Ադրբեջանի ինչ-ինչ վերահսկողություն:

Այժմ դեպքերն այնպես են զարգանում, որ առաջին լուծման հավանականությունն անհամեմատ մեծ է: Ակնհայտ է, որ իրերի ներկա դրության դեպքում Ադրբեջանի ռազմական հնարավորության բազմապատիկ գերազանցությունը շուտով կերեւակվի, իսկ Հայաստանից Ղարաբաղին օգնությունն անհնար է: «Օդային կամուրջն» անհուսալի է, այն կարող է ավերվել ցանկացած պահի: Ղարաբաղի գյուղական բնակչությունն ուտում վերջացնում է հին պաշարները, արդեն մոտենում է խիստ շրջափակման սովը: Փորձելով ամրացնել իրենց դիրքերը, ղարաբաղցիները հաստատ կգրոհեն Շուշիի վրա, եւ դա կմոտեցնի հանգուցալուծումը:

Ղարաբաղցիների ռազմական առաջին իսկ խոշոր պարտությունը կնշանակի բնակչության գլխովին ոչնչացում: Ղարաբաղյան ճակատը ճեղքելու համար Հայաստանի կառավարությունը, եթե նույնիսկ լիովին մեկուսացման մեջ լինի, կհասնի Ղարաբաղին օգնության, հայկական զինված կազմավորումները կփորձեն դեպի Ղարաբաղ ցամաքային «միջանցք» բացել Լաչինի միջով: Ըստ Հայաստանի բարձրաստիճան պաշտոնյաների, այդ իրադրության մեջ այլ կերպ գործելու հնարավորություն արդեն չի լինի: Վճռական գործողություններից հրաժարվելը կնշանակի կորցնել իշխանությունը:

Պետք է հաշվի առնել, որ Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունների եւ 1991 թ. սեպտեմբերի 2-ին հռչակված Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ղեկավարության միջեւ լարվածություն ու հակասություն կա: Ղարաբաղում հայ ազգային-ազատագրական շարժման ղեկավարները երբեք Երեւանից կախման մեջ չեն եղել եւ բոլորովին սխալ է համարել, թե նրանք հայկական քաղաքական ուժերի «դրածոներ» են: Ժամանակի հետ, կորցնելով պաշտոնները, Երեւանյան իշխանությունների ազդեցությունը ղարաբաղցիների վրա ավելի շուտ նվազում է: Այցելելով Ղարաբաղ եւ տեւական շփվելով ղարաբաղցիների հետ, այն տպավորությունն եմ ստացել, թե նրանք ձգտում են ոչ այնքան միանալ Հայաստանին, որքան պոկվել Բաքվի իշխանությունից: Ադրբեջանից փաստական անկախությունը նրանք համարում են իրենց համայնքի պահպանման անհրաժեշտ նախապայմանը:

...Ղարաբաղցիների համառությունը, սեփական հողի վրա ապրելու նրանց ցանկությունը ավելի շուտ խանգարում է Հայաստանի նոր ղեկավարությանը բարիդրացիական հարաբերություններ հաստատել Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի հետ:

«Լաչինի միջանցք» բացելը կնշանակի Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ պատերազմ ամբողջ ճակատով: Այդպիսի պատերազմի ելքը կախված կլինի հարեւան պետությունների դիրքից, ուստի այն անկանխատեսելի է: Մի բան է հայտնի. ներկայումս Հայաստանը, ի տարբերություն Ադրբեջանի, իսկական դաշնակիցներ չունի, ուստի խոսքը ոչ թե արդեն Ղարաբաղի, այլ Անդրկովկասում հայերի լինել-չլինելու մասին է: Հորիզոնում նոր ցեղասպանության սպառնալիքն է:

Իրադարձությունների նման ծավալումից խուսափելու տրամաբանական հնարավորությունը համաշխարհային հասարակայնության կողմից Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության ճանաչումն է: Սակայն, այսօր, ըստ երեւույթին, ոչ ոք պատրաստ չէ այդպիսի որոշման: ■

Հայերը գրավել են Աղդաբանը

Ինտերֆաքսի հաղորդագրությունը.– Ապրիլի 9-ի առավոտյան հայկական զինված ստորաբաժանումները զրահատեխնիկայի աջակցությամբ գրավել են Քելբաջարի շրջանին պատկանող Աղդաբան գյուղը եւ հրկիզել այն: Այդ մասին հաղորդեցին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության օպերատիվ վարչությունում: Հարձակման ժամանակ զոհվել է 9 ադրբեջանցի, մոտ 40 հոգի գերի ընկել: Նախարարությունում հաղորդեցին նաեւ, որ հայերը տներից մեկում փակել են մոտ 20 կին եւ երեխա, իսկ հետո հրկիզել այն: Մինչդեռ, Երեւանի աղբյուրները Աղդաբանի գրավումը բացատրում են ադրբեջանցիների «կրակակետը լռեցնելու» անհրաժեշտությամբ:

Բացի այդ, նույն օրը հրթիռահրետակոծման են ենթարկվել Շուշիի, Շահումյանի, Ֆիզուլու, Աղդամի եւ Թովուզի շրջանների բնակավայրերը: Զոհվել է առնվազն 5 ադրբեջանցի, 6-ը՝ վիրավորվել:

Երեւանի իրազեկ աղբյուրներն իրենց հերթին հաղորդեցին, որ Շահումյանի, [illegible], Խարխափուտ եւ Հադրութի շրջանի [illegible] գյուղերի հրետակոծման հետեւանքով զոհվել է մեկ, վիրավորվել 6 հոգի:

Հրետակոծվել է նաեւ Ստեփանակերտը: Կան վիրավորներ: ■

Ահա այդպիսի մի դատավարություն...

Վիտյա Այվազյանի եւ Գեղամիկ (Չաուշ) Միքայելյանի սպանության համար մեղադրվող ՀԱԲ-ի մարտիկներ Արմեն Ադիխանյանի եւ Անդրանիկ Ալեքսանյանի դատավարության առաջին նիստը կայացել էր անցած տարվա մարտին: Այս մեկ տարվա ընթացքում դատավարությունը եւս մեկ անգամ վերսկսվեց եւ անմիջապես ընդհատվեց (դատավոր Հենրիկ Ամիրյանի նկատմամբ բացարկ հայտարարվեց):

Ապրիլի 8-ին Գերագույն դատարանի ցուրտ դահլիճներից մեկում այս դատավարությունը վերանորոգվեց դատական կոլեգիայի արդեն նոր կազմով: Մեղադրյալների թվում էր նստած նաեւ վերոհիշյալ սպանությունների կազմակերպման մեջ մեղադրվող ՀԱԲ-ի «Ադանա» ջոկատի հրամանատար Անդրանիկ Ջուլհակյանը: Ըստ մեղադրական եզրակացության, ստանալով զենքը վայր դնելու եւ Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդին ենթարկվելու հարցով բանակցելու եկող պատգամավորների ու նրանց ուղեկցող երկրապահ ջոկատների մարտիկների ժամանման լուրը, Անդրանիկ Ջուլհակյանը ցուցում էր տվել կրակել ՀԱԲ-ի տարածք մտնողների վրա՝ առանց նախազգուշացման...

Բոլոր այսօրինակ մեղադրանքները դեռ պիտի ապացուցվեն, իսկ մինչ այդ խուսափենք որեւէ մեկնաբանությունից եւ ուղղակի պատմենք ապրիլի 8-ի դատական նիստի մասին:

Նիստը համարյա երեք ժամ ուշացումով սկսվեց: Մեղադրյալներին ուշ բերեցին, հետո պարզվեց, որ դատարանի դահլիճ մտնողների խուզարկություն իրականացնելու (ըստ իս, այս դեպքում խիստ անհրաժեշտ ու կարեւոր նախազգուշական միջոցառում) եւ դահլիճում կարգուկանոն պահպանելու համար բավարար քանակի ոստիկաններ չկան:

Սկիզբը խիստ արտառոց էր: Դեռ զինվորական զգեստներով տղաների դահլիճ մտնելն ուղեկցվեց կանանց լացուկոծով: Դատարանի դահլիճում ներկա էլի զինվորական զգեստներով բազմաթիվ աշխարհազորայիններ լուռ բռունցք բարձրացրեցին...

Անձերը ճշտելու վերաբերյալ սահմանված արարողակարգից հետո դատավոր Թովմասյանի այն հարցին, թե արդյոք որեւէ առարկություն ունե՞ն դատակազմի վերաբերյալ, մեղադրյալները Անդրանիկ Ջուլհակյանի ակնհայտ առաջատարությամբ կոլեգիալ դատարան պահանջեցին, այսինքն՝ դատավորի եւ ժողովրդական ատենակալների փոխարեն երեք իրավաբաններ: Բացարկը պաշտպանեցին նաեւ նրանց փաստաբանները:

Այս ամենն իրականում այնքան հեշտ ու հանգիստ տեղի չունեցավ: ՀԱԲ-ի մարտիկները (հիմնականում էլի Անդրանիկ Ջուլհակյանը) անընդհատ այս տիպի բացականչություններ էին անում. **«Էս ի՞նչ սցենար է, էս ի՞նչ նոր տոտալիտարիզմ», «տարեք մեզ հրապարակում դատեք», «ԽՍՀՄ-ը քայքայվել է, ի՞նչ իրավունք ունեք մեզ դրա քրեական օրենսգրքով դատելու», «հաջորդ դատավարությանը իմ դիակը կբերեն»** եւ այլն: Նրանցից հետ չէր մնում եւ Հայ գրողների միության կողմից այս դատավարությանը որպես հասարակական պաշտպան լիազորված ոչ անհայտ Մանվելնա Ավդալյանը, որի **«ՀԱԲ-ը ծնվեց ազգային-ազատագրական շարժման ալիքի վրա եւ լուծարվեց Գորբաչովի ցուցումով»** հայտարարությունը խլացվեց բուռն ու երկարատեւ ծափահարություններով: Եւ իզուր էին դատախազ Չարխիֆալյանի պնդումները, թե ինքը գործ չունի ազգային-ազատագրական ինչ-որ ծնունդների հետ, այլ միայն հանցանքի ու հանցավորության հետ...

Դատական նիստին զուգահեռ ընթանում էր, ըստ անձնական դիտարկումների, մեծ մասամբ ԱԻՄ-ականների հանրահավաքը: Դատարանի դահլիճ հասնող արտահայտություններից էին. «ազատամարտիկներ», «նվիրյալներ» եւ այլն (եթե անթույլատրելի է մինչեւ քննության ավարտը մարդու մեղավորության մասին խոսելը, ինչո՞ւ է թույլատրելի հակառակը՝ ի վերջո քրեական հանցանքի՝ մարդասպանության մեջ մեղադրվողին հալածվածի ու տառապյալի լուսապսակով ազգի հերոս ներկայացնելը): Ինչքանո՞վ է այս ամենն ազդում դատարանի անկողմնակալության վրա՝ չգիտեմ, բայց որ ազդում է մեղադրյալների պահվածքի վրա՝ հաստատ: Ի տարբերություն անցյալ տարվա, այս անգամ նրանք էին նախահարձակ լինում: Հատկանշական են Անդրանիկ Ջուլհակյանի հետեւյալ արտահայտությունները. **«ցանկացածին դրսում կանգնեցրեք կասի, թե Վիտյային ու Չաուշին ով է խփել», «սա քրեական գործ չէ, այլ քաղաքական ու վերաբերում է ղեկավար իշխանության որոշ պաշտոնյաների»**: Պետք է նկատել, որ դատավորը պատասխանելու քիչ բան էր գտնում:

Ի դեպ, մասնագիտական դատակազմի պահանջի հիմնավորումներից մեկն էլ այն էր, որ երբ դատավորը մեկն է, իշխանությունները կարող են հեշտությամբ ճնշում բանեցնել նրա վրա: Բացարկի կապակցությամբ դատավորի հարցմանը ի պատասխան, տուժողներից Վիտյայի հայրը՝ Վաչե Այվազյանը հայտարարեց, որ **«իշխանությունները վաղուց են մոռացել Վիտյայի եւ Չաուշի սպանության մասին եւ այդ պատճառով դատարանի վրա ճնշում գործադրելու միտք էլ չեն ունենա»**...

...Դատակազմը միչեւ ժամանակին հեռացավ բացարկի վերաբերյալ խորհրդակցության: Դահլիճում զգացվող լարվածությունը, դժգոհության ալիքն անտեսելով վերածվեց «զանգվածային անկարգությունների»: Ներկա գտնվողները սկզբում սկսեցին գոռգոռալ, իսկ ապա նաեւ հայհոյել, հետո աթոռների վրայով քայլելով, անցան գործի մասնակիցներին դահլիճից բաժանող արգելափակոցը, գրկախառնվեցին մեղադրյալների հետ: Կանայք շրջապատել էին դատախազին, որը համարձակվել էր հայտարարել, թե սա այնուամենայնիվ **«քաղաքական գործ չէ, այլ քրեական, որը հասարակական նշանակություն ունի»**: Նրա վրա գոռում էին, հարվածում սեղանին: Այս ամենը մոտ [illegible] րոպե շարունակվեց: Փոքրաթիվ ոստիկանները կարգուկանոն հաստատելու ապարդյուն եւ ոչ այնքան եռանդուն ջանքեր էին գործադրում: Ի վերջո, Անդրանիկ Ջուլհակյանը սեղանի թե աթոռի վրա բարձրանալով մի կարճ ճառ արտասանեց, որի հիմնական բովանդակությունն այն էր, թե իրենց հետ հաշվեհարդար է կատարվել, որը սպառնում է ընդդիմության բոլոր ներկայացուցիչներին...

Ոստիկանները դահլիճում ավելացան, դատակազմը վերադարձավ խորհրդակցությունից: Դատավորը հրապարակեց որոշումը բացարկը մերժելու վերաբերյալ, ելնելով նրանից, որ բերված պատճառաբանությունները օրենքի ներկա դրույթներից չեն բխում եւ անհիմն են:

Դատական նիստը անարգել շարունակվեց: Դատավորը սկսեց կարդալ 50 էջանոց մեղադրական եզրակացությունը: Հանրահավաքի մասնակիցները մեղադրյալներին ազատ արձակելու եւ պատգամավորներին ուժի գալու կոչերով տեղափոխվեցին Գերագույն խորհրդի նիստերի դահլիճի դիմաց, հետո Թատերական հրապարակ:

ԱՆՆԱ ԽՈՒՐԱՅԵԼՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻՋԻՆԱՐԵՒԵԼՅԱՆ ԳՆԱՑՔԸ ՆՍՏԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԸ

Աշխարհի ոչ մի երջան այնպես հագեցած չէ ազգային, կրոնական, տարածքային եւ սոցիալական խնդիրներով, ինչպես Միջին Արեւելքը: Այստեղ դժվար է առանձնացնել մի երկիր, որն իր անմիջական հարեւանների հետ վիճելի հարցեր չունենա: Սա այն տարածքն է, ուր հազարամյակներ շարունակ ոչ մի խնդիր վերջնական կամ տրամաբանական լուծում չի գտել: Նույնիսկ լուսավորյալ ժամանակներում խնդիրների լուծման լավագույն տարբերակը եղել ու մնում է բիրտ ուժի գործադրումը: Արեւմուտքում ծնունդ առած եւ զարգացում ապրող միջազգային իրավունքի նորմերն ու համամարդկային արժեքները առերեւույթ ընդունվելով հանդերձ, իրականում փշրվում են, բախվելով այն ազգային-կրոնական ինքնատիպությանն ու աշխարհընկալման յուրօրինակությանը, որը հատուկ է միայն Միջին Արեւելքին: Այս երջանում գոյատեւում են միայն հզոր պետությունները, եւ նրանք, ովքեր կարողանում են համատեղել իրենց շահերը տարածքային ընդհանուր շահերի եւ մեծ քաղաքականության ստրատեգիական ծրագրերի հետ:

Նորաստեղծ հայկական պետականությունն ու նրա ժողովուրդը, որը տասնամյակներ շարունակ մեկուսացված էր իր բնական միջավայրից՝ Միջին Արեւելքից եւ իր հիշողության մեջ սերնդեսերունդ պահպանում էր երջանում իր տառապալից պատմության արյունոտ էջերը, պատրաստ չգտնվեց Միջին Արեւելքի երկրների հետ ծավալուն փոխհարաբերություններ հաստատելուն եւ, խուսափելով Արեւելքում տիրող բնական բարդություններից, հայացքն ուղղեց դեպի բարեհամբույր ու ըմբռնամիտ Արեւմուտքը: Հայաստանը հերթական անգամ անտեսեց իր եւ իր խնդիրների արեւելյան բնույթը, ոգեւորվեց արեւմտյան արժեքների ու սկզբունքների գրավչությամբ եւ նորից փորձում է արեւելյան խնդիր հանդիսացող «հայկական հարցին» արեւմտյան լուծում գտնել: ԽՍՀՄ-ի փլուզմանը հաջորդած ԱՄՆ-ի եւ մյուս երկրների քայլերի հաջորդականությունն ստիպում է միայն փաստել, որ ճիշտ էին այն տեսակետները, թե Արեւմուտքում Հայաստանի քաղաքական ակտիվությունը պետք է զուգորդվեր Միջին Արեւելքի երկրների հետ անընդհատ քաղաքական, տնտեսական եւ այլ բնույթի կապերով, քանզի հակառակ դեպքում նա երջանի համար մնալու էր օտար, իսկ Արեւմուտքում այդպես էլ յուրայինի կարգավիճակ ձեռք չէր բերելու: Ի վերջո, խոսքը Արեւմուտքի հետ շփումների սահմանափակման մասին չէր եւ ոչ ոք չէր առաջարկում արեւելյան կաղապարի մեջ պահել արեւմտյան բարձր չափանիշներին ձգտող հայկական քաղաքական միտքը: Միակ առաջարկությունը խոհեմ հավասարակշռության պահպանումն էր, որի խախտումը բազմիցս ողբերգական հետեւանքներ է ունեցել հայ ժողովրդի համար:

Արեւմուտքում հասարակական կարծիքի փոքրիշատե կարեկցական վերաբերմունքը հայ ժողովրդի նկատմամբ չի խանգարում պետական մարմիններին հավատարիմ մնալ շահեկան քաղաքականության ավանդույթին: Դրա լավագույն արտահայտությունը ԼՂՀ-ի խնդրի նկատմամբ վերջինիս կողմից ցուցաբերվող վերաբերմունքն է: Երբ նույնիսկ անուշադրության մատնենք այն, որ ԵԱՀԽ-ի երկրները հանդուրժում են Կիպրոսի տարածքի 40 տոկոսը բռնազավթած Թուրքիային փաստաբանի դեր խաղալ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության հարցում, միեւնույն է, դժվար է չնկատել այն ոգեւորությունը, որով Արեւմուտքի մարդու իրավունքների բնագավառում ամենախանդոտ երկրները՝ ԱՄՆ-ն ու Ֆրանսիան, ընդունում եւ համաձայնում են ԼՂՀ-ի խնդրի առնչությամբ Թուրքիայի կողմից առաջադրվող տեսակետներին: Քրդական շարժումը արյան մեջ խեղդող Թուրքիան ԼՂՀ-ում մարդու իրավունքների (ադրբեջանցիների) ջերմեռանդ պաշտպան, Հայաստանին «բռնցքով» սպառնացող երկիրը՝ նույն Թուրքիան, ԼՂՀ-ի շուրջ բանակցություններում շահագրգիռ կողմ, եւ չկա մեկը, որ սանձի նրան: Չկա՞, որովհետեւ ԼՂՀ-ի խնդրին առնչվող երկրները իսկապես առաջնորդվում են իրատեսական քաղաքականությամբ: Եւ եթե Ջորջ Բուշի կարծիքով «Թուրքիայի կողքին Հունաստանը ոչինչ է», ապա դժվար է խոսել Հայաստանի արժեքավոր լինելու մասին:

Ընդունենք, որ Թուրքիան Արեւմուտքի ռազմաստրատեգիական դաշնակիցն է եւ վերջինս «ստիպված» է հաշվի նստել նրա քմահաճույքների հետ: Իսկ Ադրբեջա՞նը: Ի՞նչ առավելություն ստացավ «ժողովրդավարության կղզին», որը երկու տարի իր քաղաքականությունը ծառայեցրեց ԱՄՆ-ի ու Ֆրանսիայի հակվածությունը ձեռք բերելուն մարդու իրավունքները բռնաբարած, խորհրդային բանակի օգնությամբ մի ողջ ժողովրդի նկատմամբ ցեղասպանություն (ոչ թե այդ ձեւակերպումի հայկական ըմբռնմամբ, այլ ըստ արեւմտյան չափանիշների) իրագործած, ամբողջատիրական վարչակարգ ունեցող Ադրբեջանի նկատմամբ: Ո՛չ մի առավելություն: Ընդհակառակը, ողջունելով գորբաչովյան տակտիկան, Արեւմուտքը եւս իր գործողություններով ջանաց հասկացնել, որ կոնֆլիկտում ինքը կողմնակալ դեր չունի: Իսկ ֆրանսիացիները, պատահաբար, թե միտումնավոր նույնիսկ անհրաժեշտության չափն անցան: Սա ԱՄՆ-ի կամ Ֆրանսիայի քաղաքական նենգությունը չէ, այլ Հայաստանի Հանրապետության իշխանությունների կողմից որդեգրած եւ իրականացվող քաղաքականության ձախողումը:

ԼՂՀ-ի խնդրի միջազգայնացումը, Միջին Արեւելքում Հայաստանի քաղաքական-դիվանագիտական թուլության պայմաններում կանգնեցնում է մեզ մեկ այլ լուրջ խնդրի առաջ: Եթե նույնիսկ հասարակական կարծիքի ճնշման կամ քաղաքականության ստրատեգիայի փոփոխության ազդեցությամբ Արեւմուտքը առավել հայանպաստ դիրք գրավի, ապա մեզ սպառնում է արեւելյան էթնոկրոնական համերաշխության վտանգը: Պետք է հաշվի առնել, որ այս դեպքում խոսքը վերաբերում է ոչ միայն Հայաստանի Հանրապետությանն ու ԼՂՀ-ին, այլեւ Միջին Արեւելքում ապրող բազմահազարանոց սփյուռքին: Նման վտանգը ի սկզբանե կանխելու համար անհրաժեշտ է ամենաակտիվ եւ գաղափարականապես հիմնավորված գործողություններ ձեռնարկել Միջին Արեւելքի բոլոր հատվածներում եւ հատկապես Ծոցում, որն այդ երջանի պատերազմական օջախների ավանդական ֆինանսական ներարկիչն է: Հայկական դիվանագիտությունը չպետք է թույլ տա, որպեսզի հասարակական կարծիքը Միջին Արեւելքում եւ կրոնական սկզբունքներով առաջնորդվող պետությունները տուրք տան հակահայկական տրամադրություններին: Այս առումով հուսադրող է Հայաստանի արտգործնախարարի երկար սպասված հայտարարությունը Հայաստանի միջինարեւելյան ընդհանուր տան մասը լինելու կապակցությամբ, սակայն չպետք է մոռանալ, որ բազմաթիվ մտքեր հայտարարություններից այն կողմ չեն անցել:

Միջին Արեւելքում Արեւմուտքի կողմից խաղարկվող թուրքական խաղաքարտին, որը վտանգում է հայ ժողովրդի ազգային շահերը, անհրաժեշտ է հակադրել խաղաղ կարգավորման եւ կոլեկտիվ անվտանգության համակարգը, ուր արդյունավետորեն կարող են խաչվել Հայաստանի եւ «դամասկոսյան դաշինքի» անդամ երկրների քաղաքական, տնտեսական եւ այլ բնույթի շահերը: Արեւմուտքը պետք է համոզվի, որ երջանի վրա թուրքական կապարիչ հագցնելու փորձերը ոչ միայն ապարդյուն են, այլեւ հղի են անկանխատեսելի հետեւանքներով, եւ որ այստեղ դրական հավասարակշռությունը պահպանելու համար Թուրքիայի ռազմաստրատեգիական ազդեցությունը պետք է սահմանափակվի նախկին երջանակներով:

Հայաստանի խնդիրն է օգտվել «դամասկոսյան դաշինքի» առանցքային երկրների Սիրիայի ու Եգիպտոսի թուրքական ազդեցության աճի հետ կապված անհանգստությունից եւ Միջին Արեւելքում խաղաղ կարգավորման մարող գործընթացին նոր կյանք տալու ձգտումից, ներգրավվել գործընթացի մեջ, սերտ հարաբերություններ հաստատել «դաշինքին» անդամակցող Ծոցի երկրների հետ, եւ քանի որ Իրանը ամենաակտիվ կապերի մեջ է Սիրիայի ու Ծոցի երկրների հետ, լրացնել հանգույցը հայ-իրանական հարաբերությունների դրական ազդակներով:

Իսկ Արեւմո՞ւտքը: Այնտեղ լավ են տարբերակում իրենց շահերը եւ հաշվի են նստում Միջին Արեւելքում կատարվող տեղաշարժերի ու նրանց ակտիվ մասնակիցների շահերի հետ: Հայկական գործոնի ի հայտ գալը միջինարեւելյան գործընթացում կստիպի ԵԱՀԽ-ին եւ նրա անդամներից յուրաքանչյուրին ուրիշ տեսանկյունից մոտենալ հայ ժողովրդի կենսական խնդիրներին եւ չշտապել «Ժողովուրդների իրավահավասարության եւ սեփական ճակատագիրը տնօրինելու իրավունքի» սկզբունքը հապճեպորեն զոհել Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության պահպանման թուրքական քմահաճույքով:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
«Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական բաժին

Երեւանի քաղաքագլխի այցը Երուսաղեմի հայ համայնք

Վերջերս Երուսաղեմի քաղաքապետ պրն. Թեդի Քոլեկի հրավերով Երուսաղեմ կգտնվեր Երեւանի քաղաքագլուխ պրն. Համբարձում Գալստյանը, մասնակցելու Երուսաղեմի մեջ կայանալիք քաղաքագլուխների միջազգային ժողովին:

Պրն. Գալստյանը, որուն կընկերանար նաեւ իր տիկինը, առաջին օրն իսկ ներկայացավ Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարքարանը, տեսնվելու համար Ամենապատիվ Պատրիարք Տ. Թորգոմ արք. Մանուկյանի հետ:

Տեր եւ տիկին Գալստյանները իրենց Երուսաղեմ կեցության ընթացքին այցելեցին հայրապետական սրբավայրերը, ընկերակցությամբ պատրիարքարանի ներկայացուցիչներուն: Նույնպես այցելեցին Սրբոց Թարգմանչաց երկրորդական վարժարանը, ուր տեսուչ սրբազանը բացատրություններ տվավ անոնց կրթական աշխատանքներուն մասին:

Ուրբաթ, 3 ապրիլին, Պատրիարքարան այցելեցին խորհրդաժողովին մասնակցող քաղաքագլուխները, առաջնորդությամբ Երուսաղեմի քաղաքապետ պրն. Թեդի Քոլեկի: Հոն խոսք առնելով ամենապատիվ պատրիարք սրբազան հայրը, բարի գալուստ մաղթելե ետք, տվավ պատմականը Հայ Երուսաղեմին:

Ապա խոսք առնելով, պրն. Քոլեկը դրվատանքով խոսեցավ Երուսաղեմի Պատրիարքարանի գահակալին եւ սաղիմահայության մասին: Նույն օրը երեկոյան ժառանգավորաց սրահին մեջ տեղի ունեցավ պրն. Գալստյանի բանախոսությունը սաղիմահայության համար: Ան խոսեցավ Հայաստանի վերջին տարիներու իրադարձություններու մասին, անդրադարձավ Արցախի հիմնահարցի պատմության եւ լուծման ուղիներուն, հակիրճ կերպով պատասխանեց ներկաներու հարցումներուն:

Բանախոսութենեն ետք ամենապատիվ սրբազան Հայրը պատվասեղան մը տվավ հարգելի հյուրին Պատրիարքարանի դահլիճին մեջ, ուր ներկա էին Երուսաղեմի հայկական կազմակերպություններու պատասխանատու վարիչներն ու ազգայինները:

Երեւանի քաղաքագլուխը կիրակի, 5 ապրիլին, պատրիարք սրբազան Հոր թափորին հետ պաշտոնական մուտք գործեց Սուրբ Հարության տաճար:

Նույն օրը երեկոյան, տեր եւ տիկին Գալստյանները հրաժեշտ տվին Երուսաղեմին, Նիկոսիո վրայով մեկնելով հայրենիք: •

ՅԱԿՈԲ ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆ

Էներգիայի հուսալի աղբյուր կարող է լինել կենսագազը

Էներգետիկ ճգնաժամը Հայաստանի ողջ հասարակայնության առջեւ դրել է ստեղծված իրավիճակից ելք որոնելու խնդիրը: Այդ խնդրի լուծման միջոցները բազմիցս քննարկվել են պետական տարբեր ատյաններում, մամուլում, լրատվական այլ միջոցներում: Ցանկանում եմ անդրադառնալ էներգիա ստանալու ոչ ավանդական վերականգնվող աղբյուրներից մեկին՝ կենսագազի ստացմանը, որն առաջանում է կենսազանգվածի՝ գոմաղբի, բուսական եւ կոմունալ թափոնների խմորումից: Այն իրականացնում են մանրէները բավականին պարզ կառուցվածք ունեցող սարքավորումներում եւ հնարավորություն ընձեռում ստանալ ոչ միայն կենսագազ, որի շուրջ 65 տոկոսը կազմում է մեթանը, այլեւ թանկարժեք պարարտանյութ եւ 12 վիտամին, որը համակցված կերերի արժեքավոր բաղադրամաս է: Օգտագործելով կենսագազի ստացումը՝ միաժամանակ հնարավոր է ստանալ մեթան գազ, որը հնարավոր է օգտագործել կենցաղում՝ ջեռուցման, էլեկտրաէներգիա ստանալու նպատակով, որպես վառելանյութ, պահպանել շրջակա միջավայրը եւ օդային ավազանը աղտոտումից, գյուղատնտեսությանը մատակարարել պարարտանյութով եւ անասնակերով, լուծել գյուղերում կոյուղու եւ մաքրման կայանների կառուցման հարցը:

Էներգիայի ստացման այս եղանակը լայն տարածում է գտել շատ երկրներում՝ ԱՄՆ-ում, Հնդկաստանում, եվրոպական երկրներում, Չինաստանում, Ճապոնիայում եւ այլն:

Ինչպիսի՞ն է Հայաստանում գոյացող կենսազանգվածի էներգետիկ հնարավորությունը: Ըստ վիճակագրական տվյալների, Հայաստանում առ 1 հունվարի 1991 թ. կա 566.452 գլուխ խոշոր եղջերավոր անասուն, 224.435 խոզ, 6.782.790 թռչուն: Հաշվարկները ցույց են տալիս, որ եթե օգտագործվի միայն վերը նշված ողջ գլխաքանակից ստացվող գոմաղբը կենսագազ ստանալու նպատակով, ապա Հայաստանում տարեկան հնարավոր կլինի ստանալ 456.804 հազար խորանարդ մետր մաքուր մեթան, որի գինը, հաշվելով հազար մետր խորանարդ արժեքը 85 դոլլար, կկազմի շուրջ 38 միլիոն դոլլար:

Հայտնի է՞, որ 3-4 գլուխ խոշոր եղջերավորի գոմաղբից ստացվող կենսագազը կարող է լիովին ապահովել մեկ ընտանիքի էներգետիկ բոլոր տեսակի պահանջները: Այսպիսով, Հայաստանում եղած ողջ գլխաքանակը կարող է ապահովել շուրջ 1 միլիոն ազգաբնակչության էներգետիկ պահանջները:

Այս հաշվարկներում հաշվի չի առնված բուսական եւ կոմունալ թափոններից ստացվող կենսագազը: Ակնհայտ է, որ կենսազանգվածի այս տեսակների օգտագործման շնորհիվ կունենանք կենսագազի քանակի զգալի աճ:

Այս բնագավառում Հայաստանում կան մեծ հեղինակություն վայելող մասնագետներ, որոնց աշխատանքները եւ նախագծերը լայն ճանաչում են գտել: Պետք է ափսոսանքով նշել, որ եղած հնարավորությունները մեզանում մինչ այժմ չեն գնահատվել ըստ արժանվույն եւ կիրառում չեն գտել:

Մեր կարծիքով, էներգետիկ ճգնաժամի այս պայմաններում անհրաժեշտ է, որ մշակվի հատուկ պետական ծրագիր կենսագազի ստացման եւ օգտագործման համար:

ՍԱՄՍՈՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
ինժեներ-կենսատեխնոլոգ,
ԳԱ մանրէաբանության Ինստիտուտ

ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱ

GreenPeace-ը առաջարկում է էներգետիկայի զարգացման սեփական ծրագիր

«Գրինփիս»-ը պահանջում է անհապաղ փակել Սանկտ-Պետերբուրգի ատոմակայանի ռեակտորները: Այդ մասին ապրիլի 8-ին լրագրողներին հայտարարեցին կազմակերպության ներկայացուցիչները՝ ատոմակայանում ստեղծված իրավիճակին ծանոթանալուց հետո:

«Վթարը հնարավոր չէր ոչ կանխատեսել, ոչ էլ կանխարգելել, քանի որ զտման մեխանիզմի մասերից մեկը խոտանով էր», նշեց «Գրինփիսի» փորձագետ Ջոն Լարջը:

«Գրինփիս»-ը գտնում է, որ հնարավոր չէ ստեղծել անվտանգ միջուկային տեխնոլոգիա եւ պնդում է, որ Ռուսաստանը հրաժարվի արեւմտյան միջուկային սարքավորում ձեռք բերելուց: *«Արեւմուտքն իր միջուկային սարքավորումների համար անհրաժեշտ շուկա է փնտրում Արեւելքում»*, պնդում է Մոսկվայում այդ միջազգային կազմակերպության ներկայացուցիչ Ինգա Լինդեմանը:

«Գրինփիս»-ը Ռուսաստանի ղեկավարությանն է ներկայացրել Ռուսաստանի էներգետիկայի զարգացման սեփական ծրագիրը: Այն արժե 7 միլիարդ դոլլար: Նախատեսվում է ներդնել էներգիան խնայող ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, ինչպես նաեւ փակել Ռուսաստանի բոլոր ատոմակայանները եւ արդիականացնել միջուկային մնացորդների պահեստարանները, եթե ոչ, «Գրինփիս»-ի փորձագետների կարծիքով, ամենաշատը 20 տարուց հետո դրանք կվնասեն շրջակա միջավայրը: Կազմակերպությունը դիմել է Եվրոպայի վերակառուցման եւ զարգացման բանկին, այլ միջազգային կազմակերպություններին՝ կոչ անելով անհրաժեշտ գումար տրամադրել այդ նախագծի ֆինանսավորման համար: Վերջիններս արդեն հայտնել են աջակցելու իրենց պատրաստակամությունը:

Ռուսաստանի խորհրդարանի բնապահպանության հանձնաժողովը քննարկել է ներկայացված նախագիծը եւ հավանություն տվել: Վերջնական որոշումը պետք է ընդունեն Ռուսաստանի կառավարությունը եւ Գերագույն խորհուրդը: ■

digitised by A.R.A.R.@

ԱՄՆ-ի հետ առեւտրական պայմանագիրը ասպարեզ է բացում ներդրումների առաջ

Վաշինգտոնում Ամերիկյան Ազգային Նորույթների հաստատությունում (NNB) ՅԲԸՄ տեղեկատվական ծառայության տնօրեն ԴԱՎԻԹ ՋԵՆՅԱՆԸ վերջերս ժամանելով Հայաստան, այցելեց նաեւ «Ազգ»-ի խմբագրություն եւ մեզ տրամադրեց անգլերենով գրված իր հոդվածը, որ ներկայացնում ենք թարգմանաբար:

Վաշինգտոն. – Ապրիլի 2-ին Մ. Նահանգների եւ Հայաստանի միջեւ այստեղ կնքված մենաշնորհյալ առեւտրի եւ ապահովագրյալ ներդրման մասին պայմանագիրը կօգնի հայկական տնտեսության մեկնարկին եւ նրան կտա այնքան ցանկալի մղումը դեպի շուկայական հարաբերություններ:

Երկու պայմանագրերն էլ, ստորագրված ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքրի եւ Հայաստանի փոխվարչապետ եւ էկոնոմիկայի նախարար Հրանտ Բագրատյանի կողմից, իրոք պատմական են ոչ միայն այն պատճառով, որ դրանք առաջինն են ԱՄՆ-ի եւ Հայաստանի միջեւ, այլեւ առաջինը նախկին Խ. Միության նորանկախ պետությունների ցանկում:

Առեւտրական պայմանագիրը, որը կարիք չունի կոնգրեսի հաստատման, փոխադարձաբար առանձնաշնորհյալ երկրի սակագներ է սահմանում երկու երկրների արտադրանքների համար:

Այն Հայաստանին թույլ կտա ապրանքներ արտահանելու ամերիկյան շուկաներ, անխտրական վերաբերմունքի արժանանալով տեղում:

Ի հավելումն դրա, Մ. Նահանգների պետքարտուղարության պաշտոնյաներից մեկն ավելացրեց, որ պայմանագիրը նաեւ

– Հայաստանում ամերիկյան ապրանքներին եւ ծառայություններին տալիս է շուկայական բարելավված հնարավորություններ,

– դյուրացնում է բիզնեսը ազատ գործողության հնարավորություն տալով առեւտրական ներկայացուցչություններին եւ ընկերություններին, նրանց թույլատրելով որպես գործակալներ եւ խորհրդականներ հանդես գալ եւ շուկայական ուսումնասիրություններ կատարել,

– ինտելեկտուալ արտադրանքներին, գյուտերին, արվեստի գործերին, համակարգչային ծրագրերին եւ ձայնագրություններին տալով սեփականության եւ հեղինակային իրավունքների պաշտպանության ամուր երաշխիքներ, ինչպես նաեւ արտոնագրային պաշտպանություն, որն ընդգրկում է գործնականում տեխնոլոգիայի բոլոր բնագավառները, ներառյալ առեւտրական գաղտնիքների անձեռնմխելիությունը:

Ինչ վերաբերում է դրամագլխի ապահովագրության մասին պայմանագրին (OPIC), այն Հայաստանում ամերիկյան մասնավոր ներդրումներին հայթայթելու է ապահովագրական երաշխիք, ֆինանսական նախաձեռնություն եւ ծառայություններ:

Մինչ այդ երկու պայմանագրերը չի կարելի մեկնաբանել որպես ամերիկյան անմիջական օգնություն Հայաստանին, սակայն դրանք շուտով մղում կտան, որպեսզի միլիոնավոր դոլլարներ ներդրվեն քաջալերելու համար Հայաստանի հետ առեւտուրը:

Ներում կարողությամբ «ոսկու հանք» է OPIC-ը բազմամիլիոն դոլլարանոց ամերիկյան պետական այդ գործակալությունը, որի նպատակն է նոր զարգացող երկրներում մղում տալ տնտեսական աճին:

1991թ. նոյեմբերին Վաշինգտոն կատարած իր այցի ժամանակ նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանին վստահեցրել էին, որ *«Մ. Նահանգները ձեռնտու է կանգնելու Հայաստանի կառավարության քաղաքական եւ տնտեսական բարեփոխումներին»:*

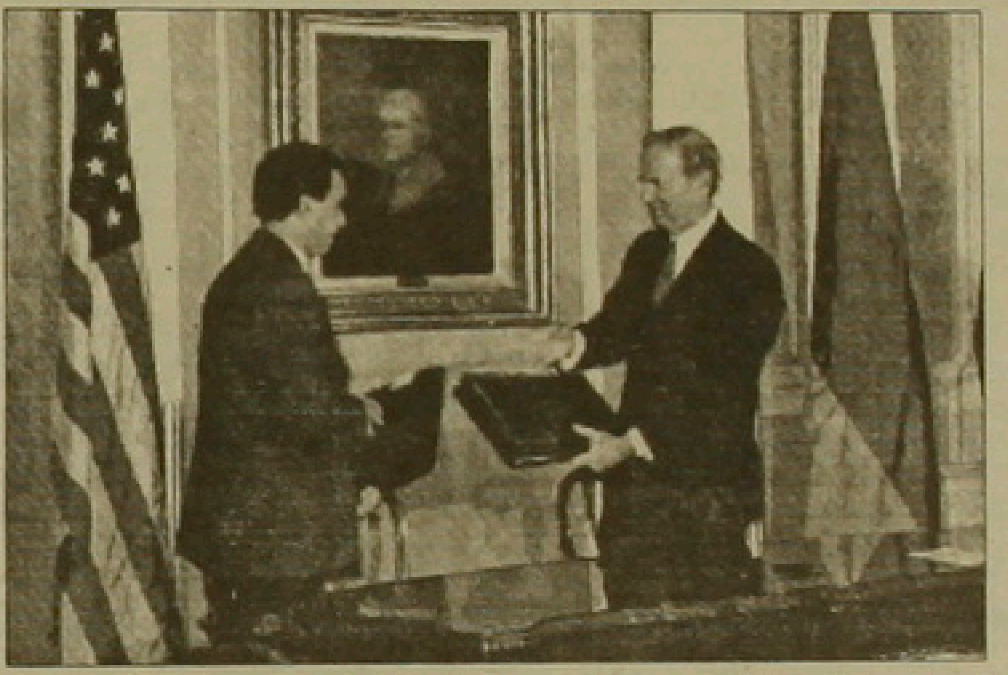

Վաշինգտոն. Հրանտ Բագրատյանը եւ Ջեյմս Բեյքրը պայմանագիր են կնքել:

Մի հայտարարության մեջ Սպիտակ տունը շեշտում էր, թե *«Մ. Նահանգները մտադիր է ամուր կապեր հաստատել Հայաստանի հետ... եւ OPIC-ի միջոցով ծավալել առեւտուրն ու ներդրումները»:*

Ամերիկյան բարձր պաշտոնատարներն ընդունում են, որ ծմեռն անցկացնելու նպատակով կարճ ժամկետով արեւմտյան սննդեղենի եւ դեղորայքի հայթայթումները նախկին խորհրդային հանրապետություններին բավարար չեն, այլ նրանց անհրաժեշտ են երաշխիքներ ապահովելու շուկայական տնտեսության երկարաժամկետ վերադրումը:

Ահա թե որտեղ է հանդես գալիս OPIC-ը, որպես բնական կատալիզատոր:

«Մենք հանձն ենք առնում ռիսկը, մենք ամերիկյան ներդրումները Խ. Միությունում դարձնում ենք նույնքան անվտանգ, որքան Այովայի նահանգում: Սակայն քիչ մարդիկ գիտեն մեր մասին», ասում է OPIC-ի փոխնախագահ Ջեյմս Բորգը:

Մ. Նահանգներում OPIC-ը ընթացիկ անուն չէ, այնուհանդերձ, Վաշինգտոնի ներքին շրջանակների կողմից համարվում է Բուշի վարչության արտաքին քաղաքականության սյուներից մեկը:

1969 թ. ստեղծված կոնգրեսի կողմից, OPIC-ը սկսել է գործել 1971 թ.-ից եւ այդ ժամանակներից ի վեր 37 միլիարդ դոլլար է հատկացրել քաղաքական ռիսկ պահանջող ապահովագրությունների համար (այն ներդրողներին պաշտպանում է այնպիսի բաներից, ինչպիսին է պետականացումը կամ ապազգայնացումը), մասնակի վարկերով եւ վարկային երաշխիքներով, որոնք ցարդ տրվել են զարգացող 121 երկրների:

Հայաստանը կարող է դյուրությամբ դառնալ 122-րդ երկիրը, պայմանով, որ ամերիկյան ընկերությունները հանդես գան այնպիսի ծրագրերով, որոնք OPIC-ի կողմից նկատվեն շահավետ եւ վստահելի:

Հնարավոր ներդրողները պետք է խստորեն հարգեն OPIC-ի պայմանները, որ վերաբերում են ֆինանսավորմանը եւ վարկային կանոններին:

Որպես գլխավոր կանոն, OPIC-ի ֆինանսավորմանը ներկայացող բոլոր ծրագրերը պետք է առեւտրականորեն եւ ֆինանսապես լուրջ եւ մաքուր լինեն:

OPIC-ի պատասխանատուների համաձայն, ֆինանսավորումը կարող է ընդգրկել արդյունաբերության եւ առեւտրի ամենալայն մարզեր՝ թեթեւ արդյունաբերություն, գյուղատնտեսական արտադրանք, ձկնորսություն, անտառատնտեսություն, հանքարդյունաբերություն, էներգիայի արտադրություն, պահեստավորում, վերամշակում եւ որոշ ծառայություններ, որոնք հյուրընկալ երկրին կտան զարգացման բացառիկ հնարավորություններ:

Ավելի քիչ զարգացած երկրներում, որոնց շարքին կարող է դասվել Հայաստանը, փոքր ծրագրերն ու ամերիկյան ավելի փոքր ֆիրմաների որպես հովանավոր հանդես գալը մտնում OPIC-ի մասնավոր հետաքրքրության ծիրի մեջ:

Դատելով OPIC-ի 1990 թ. գործունեությունից, ամերիկյան առաջա ներդրողները կարող են գտնել բազմաթիվ ասպարեզներ, որտեղ տրամադրելի ֆոնդերը կնպաստեն Հայաստանի տնտեսական զարգացմանը: Այդ ասպարեզների մեջ է նաեւ օդանավերի վարձով տալը, մի բան, որին Հայաստանը ամերիկյան պարտքերի միջոցով կարող է ձեռնարկել արտաքին աշխարհի հետ ուղղակի կապեր հաստատելու համար:

Ուրիշներ վերաբերում են պանդոկային սեփականաշնորհման եւ վերաշահագործման, խմիչքի արդյունաբերության, արժեքավոր մետաղների եւ թանկարժեք քարերի արհեստագործության, համակարգիչների հավաքման, խաղալիքների արտադրության, տեքստիլի եւ սննդեղենի արտադրության մարզերին:

Ավելի կատարելագործված մակարդակի վրա Հայաստանում ժամանակակից դրամատնային ծառայության ստեղծումը նույնպես հետաքրքրում է OPIC-ին: Կազմակերպության պատասխանատուներն ասում են, որ Հայաստանում սեփականաշնորհման գործընթացը այդ երկիրը դարձնում է ամերիկյան ներդրումների համար կատարյալ վայր:

OPIC-ի խորհրդականներից Ջիմ Հոլը ասում է. *«Մերը նման է առակում նշված ստեղծինի եւ գավազանի կացությանը: Մենք մարդկանց քաջալերում ենք, որ ներդրում կատարեն, պաշտպանելով նրանց դրամը եւ ինքներս մեր դրամից տրամադրելով: Սակայն մենք չէ, որ գնում ենք ներդրողների ետեւից: Նրանք իրենք պետք է գտնեն մեզ:*

Ավելի քան 100 ընկերություններ դիմում են տվել փարկ ստանալու նախկին Խ. Միությունում գործ սկսելու համար, սակայն նրանցից ոչ մեկը չի դիմել Հայաստանի համար: Նախագահ Բուշի տված կանաչ լույսը կարող է առաջացնել բիզնեսի կամ համատեղ ձեռնարկության ծրագրեր Հայաստանում, որոնց ֆինանսավորումը կամ ապահովագրությունը կստանձնենք», ասում է նա:

OPIC-ից ֆինանսապես օգտվելու դիմում ներկայացնելու համար անհրաժեշտ են՝

– ծրագրի ընդհանուր նկարագրությունը,

– ծրագրի սեփականատերերի եւ տնօրենների ինքնությունը կամ անձը հաստատող, աշխատանքային գործունեությունը ներկայացնող, պաշտոնական հավաստագրության եզրակացությունները ամփոփող փաստաթղթեր,

– ծրագրի համար նախատեսվող հումքի աղբյուրների, արտադրության քանակի, շուկաների, առաքման ուղիների, մրցակիցների եւ շուկայական շահաբաժնի մասին ստույգ տվյալներ,

– ծրագրի արժեքի եւ այն հայթայթելու աղբյուրների ամփոփումը,

– առաջարկվող ֆինանսավորման ծրագիրը, ներառյալ գումարի չափը, որն ակնկալվում է OPIC-ից,

– հաստատագիր այն մասին, թե գործարքը ինչ չափով է օժանդակելու տեղական տնտեսական եւ ընկերային զարգացմանը:

Այս պայմանները շատ խիստ են թվում, սակայն OPIC-ի պատասխանատուները մատնացույց են անում այն, որ ցարդ 121 երկրներ շահել են այս միջոցառումից եւ որեւէ պատճառ չկա, որ Հայաստանը չլինի 122-րդը:

Հատուկ ծրագրերի կամ նախնական դիմումների հետ կապված հարցերի համար պետք է դիմել՝

VICE PRESIDENT FOR FINANCE
OVERSEAS PRIVATE
INVESTMENT CORPORATION
1615 M Street N. W.
Washington D. C. 20527

Ելցինի հրամանագրերը անվավեր են

Ադրբեջանի Գերագույն խորհրդի Ազգային խորհուրդն անվավեր է ճանաչել Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի հրամանագրերը, որոնց համաձայն, «Կասպից ծովի ռազմական նավատորմը եւ Անդրկովկասի սահմանապահ օկրուգի զորերն անցնում են Ռուսաստանյան ֆեդերացիայի ենթակայության տակ»: Ապրիլի 8-ին ընդունած որոշման մեջ Ազգային խորհուրդը նշել է, որ այդ հրամանագրերը հակասում են Ադրբեջանի սահմանադրությանը: ■

Արձանագրությունը չեղյալ է հայտարարվել

Ապրիլի 8-ին Ադրբեջանի Ազգային խորհուրդը չեղյալ է հայտարարել Կիպրոսի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման մասին արձանագրությունը: Ադրբեջանական կողմից այդ փաստաթուղթը ստորագրել էր Մոսկվայում հանրապետության լիազոր ներկայացուցիչ Ջաուր Ռուստամզադեն, որն, Ազգային խորհրդի կարծիքով, գերազանցել է իր լիազորությունները: ■

Մաֆիան ղեկավարվում է Մոսկվայից

Ադրբեջանի խորհրդարանի պատգամավոր Զումրուդ Նուրիեւը ապրիլի 3-ին ելույթ է ունեցել Ազգային խորհրդում հանրապետության իշխանությունների տնտեսական մեքենայությունների մասին հաղորդագրությամբ: Նա հայտարարել է, թե, իր կարծիքով, մաֆիոզ կառուցվածքների գործունեությունը Ադրբեջանում համակարգվում է Մոսկվայից: Զ. Նուրիեւի տվյալներով, այս տարվա փետրվարի ընթացքում ապրանքափոխանակման սկզբունքով հանրապետությունից արտահանվել է 30 միլիոն դոլլարի ապրանք, փոխարենը ներմուծվել միայն 1 միլիոն դոլլարի: Մնացած գումարի ապրանքների գտնվելու վայրը հայտնի չէ, դրանք Ադրբեջան մուտք չեն գործել: Նրա կարծիքով, նախատեսված այդ ապրանքները գտնվում են Մոսկվայում: Փաստերը հետաքննելու նպատակով Ազգային խորհուրդը ստեղծել է հատուկ քննչական հանձնաժողով: ■

Էլչիբեյը առաջին թեկնածուն է

Ապրիլի 9-ին տեղի է ունեցել Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատի Մեջլիսի նիստը, որն իր թեկնածուն է առաջադրել հունիսի 7-ին կայանալիք նախագահական ընտրություններում: Նախագահի պաշտոնին առաջին պաշտոնապես առաջադրված թեկնածու է դարձել ԱԺՃ-ի նախագահ Աբուլֆազ Էլչիբեյը (Ալիեւ): Նույն օրը Բաքվի նավթավերամշակման գործարանի կոլեկտիվը նախագահության թեկնածու է առաջադրել Ազգային անկախություն կուսակցության ղեկավար Էթիբար Մամեդովին: ■

Սաուդյան Արաբիան օգնում է Ադրբեջանին

Մոսկվայում Սաուդյան Արաբիայի դեսպանատանը կից իսլամի հարցերով խորհրդական դոկտոր Ֆուադի Ջամալը ապրիլի 9-ին մեկնել է Բաքու, ուր մտադիր է խորհրդակցել Ադրբեջանի ղեկավարության եւ Անդրկովկասի հոգեւոր վարչության հետ հանրապետությանը մարդասիրական օգնություն տրամադրելու հարցի շուրջ: Ֆ. Ջամալի այցը Բաքու համընկնում է Սաուդյան Արաբիայից Ադրբեջան օգնության առաջին խմբաքանակի առաքմանը: ■

Հայ լրագրողները նոր միություն են ստեղծում

Երեկ մի խումբ լրագրողներ խմբագրությանը ներկայացրեցին հետեւյալ հայտարարությունը, որին միանում ենք նաեւ մենք:

...Վերջին տարիների քաղաքական իրադարձությունների շնորհիվ ստեղծված նպաստավոր կացությունը հնարավորություններ է ընձեռում Հայաստանում մամուլի ազատ գոյության եւ գործունեության համար: Միաժամանակ, մամուլի եւ զանգվածային լրատվության այլ միջոցների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությունը տակավին հեռու է կատարյալ լինելուց եւ ստեղծման ընթացքի մեջ է: Իրավական կարգ ու կանոնի բացակայությունը մեծապես խոչընդոտում է լրագրողների ազատ ու լիարժեք աշխատանքը: Տնտեսական օրեցօր խորացող տագնապը ծանր վիճակի մեջ է դրել մեր ժողովրդին, նրա մտավորականությանը եւ ի մասնավորի լրագրողներին: Լրագրողների ընկերային շահերի պաշտպանությունը հիմնական նշանակություն է ձեռք բերում, առանց որի անկարելի է դառնում մամուլի աշխատողների բնականոն կենսագործունեությունը:

Ստեղծված հասարակական-քաղաքական նոր կացության եւ ընձեռված հնարավորությունների առջեւ անպատրաստ գտնվեցին նաեւ կրթական հաստատությունները, որոնք տակավին առաջին անվարժ քայլերն են անում լրագրողներ պատրաստելու իրենց պարտականության ուղղությամբ:

Սրանք հաշվի առնելով, անսալով ժամանակի եւ պարտքի թելադրանքը, ընբռնելով լրագրողների եւ մամուլի դերը Հայաստանի անկախ պետականության վերականգնման, պետական շինարարության, հայության համախմբման ու մեր ազգային իղձերի իրականացման գործում, մենք նպատակ ենք հետապնդում ստեղծել Հայ լրագրողների համերաշխություն կազմակերպությունը, որի նպատակներն ու խնդիրներն են.

– նպաստել Հայաստանում խոսքի, մամուլի ազատության, ժողովրդավարական արժեքների եւ քաղաքացիական ազատությունների հաստատմանն ու ամրապնդմանը,

– պաշտպանել լրագրողների ընկերային իրավունքներն ու շահերը,

– աջակցել մամուլի եւ զանգվածային լրատվության միջոցների ազատությունը եւ անկաշկանդ գործունեությունը ապահովող օրենսդրության ստեղծմանը,

– պահպանել եւ զարգացնել հայ մամուլի դարերի ընթացքում ձեւավորված ավանդույթները,

– նպաստել մամուլի, լրագրության վերաբերյալ գրականության եւ մասնավորապես դասագրքերի ստեղծմանը,

– աջակցել լրագրող ուսանողների մասնագիտացմանը,

– կապեր եւ համագործակցություն հաստատել լրագրողների միջազգային կազմավորումների, տարբեր երկրների լրագրողական միությունների հետ:

Երեւան, 6 ապրիլի, 1992

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության տարբեր թերթերի, մամուլի ծառայությունների, հեռուստատեսության եւ ռադիոյի ավելի քան 50 լրագրողներ, այդ թվում նաեւ անկախ լրագրողներ, իրենց ստորագրությունն են դրել մի հայտարարագրի տակ, որով նախատեսվում է ստեղծել Հայ լրագրողների համերաշխություն կազմակերպությունը: Հատուկ կարեւորությամբ ընդգծում ենք, որ կազմակերպությունը ձեռնպահ է մնալու քաղաքական եւ կուսակցական որեւէ կողմնորոշումից եւ առաջնորդվելու է ազգային հավաքական արժեքներով եւ ընդհանրական չափանիշներով:

Առաջիկայում տեղի գումարվի Հայ լրագրողների համերաշխության հիմնադիր համագումարը, եւ բոլոր այն լրագրողները, որոնք նախանձախնդիր են հայ մամուլի զարգացման հարցում եւ շահագրգռված են լրագրողների իրավունքների ու ընկերային շահերի պաշտպանությամբ, կարող են դիմել նախաձեռնող խմբին հավելյալ տեղեկություններ ստանալու համար:

Նախաձեռնող խումբ.
Հեռ. 56.29.05

Երեւան, 9 ապրիլի, 1992

digitised by A.R.A.R.@

Յիցխակ Շամիր.

«Ես չեմ վախենում մահից, ես վախենում եմ իմ ժողովրդի համար»

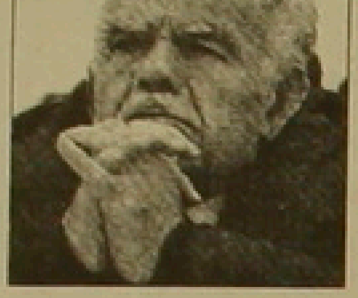

Իսրայելի վարչապետ Իցհակ Շամիրը Սերձավոր Արեւելքի խաղաղական ասպարեզում հայտնի դեմք է: Ծնվել է 1915 թ. Լեհաստանում: Նրա իսկական ազգանունը Յազերնիցկի է, ինչը հետագայում փոխեց այսօրվանով, որ երբայերեն նշանակում է «Ժայռերի հղկման քար, այն քարեր, որոնցով Սողոմոնը քաղաքի ժամանակ սածար էին կառուցում»: 1935 թ. արտագաղթում է Պաղեստին, որտեղ մտնում է «Շտերն» ահաբեկչական խմբակը: Նա հմուտ լրտես էր, ծարմկորեն քաղհմում էր բրիտանական հետախուզությունների: Շամիրը պայքարում է Իսրայելի անկախության համար: Այնուհետեւ, որպես Իսրայելի «Մոսադ» հատուկ ծառայության գործակալ, ակտիվանում է Արեւմտյան Եւրոպայում: 1973 թ. Կնեսետի պատգամավոր է: 3որ տարի անց արտաքին գործոց նախարար է եւ Լիկուդ դաշինքի ղեկավարը: 1983 թ.-ից Իսրայելի վարչապետն է: Շամիրի անձնական կյանքի մասին շատ քիչ բան է հայտնի: Դրանով էլ հետաքրքրական եւ ուշագրավ է նրա պատմածն իր մասին, որն առաջին անգամ է հայտնվում արեւմտյան մամուլում:

«Առհասարակ ես հետեւում եմ իմ մասին ոչինչ չպատմելու սկզբունքին: Նախ՝ դա ինձ այնքան էլ պարտադիր չի թվում, եւ երկրորդ՝ կարող է վտանգավոր լինել, երբ հակառակորդներին հաջողվի պատմածից քաղել իրենց անհրաժեշտ տեղեկություններ:

Ես խորն եմ քնում: Արթնանում եմ հինգն անց կեսին: Նախաճաշին սիրում եմ ուտել եփած ձու, պանիր, բանջարեղեն, ձիթապտուղ, խնձոր եւ մի բաժակ թեյ. երբեմն կիսուտում: Մինչեւ աշխատանքի գնալս ընթերցում եմ առավոտյան մամուլը, «Հաարեց»-ը, «Դավար»-ը եւ «Ջերուզալեմ պոստ»-ը: Երբեմն վերնագրերում [illegible]

վում է ճնճղասպուրյուն իմ հասցեին, սակայն ես դա ընկալում եմ որպես հասարակության խաղաղության եւ հասարակական ակտիվության նշան: [illegible]

Առողջությունից չեմ բողոքում, դեռեւս չեմ ընդունում աշխատանքից չեն անհանգստացնում: Լիզքային վարժությունները չեմ կատարում, բայց շաբաթը երբեմն անցնում 3–5 կմ զբոսնում եմ առավոտյան: Երիտասարդ տարիներին ես շատ արագ էի վազում: Բայց հիմա 76 տարեկան եմ եւ արդեն չեմ էլ փորձում վազել:

Ժամը 8-ին արդեն իմ գրասենյակում եմ: Ես իմ կյանքը նվիրել եմ մի նպատակի. հանուն որի ապրում եւ աշխատում եմ. պաշտպանել Իսրայելը բոլոր նրանցից, ովքեր փորձում են վերացնել այն: Դրա համար մենք պետք է նրան դիմադրենք մեր ուժերով: Մի քանի հազարամյակների ընթացքում հրեական ժողովուրդը չի ունեցել իր սեփական երկիրը: [illegible] Բայց միա 1948 թ. մեր նախնիների հողում ստեղծվեց Իսրայելի հրեական պետությունը:

Իմ աշխատանքն ինձ համոզել է, որ հակասեմիտիզմը հավերժական է [illegible] Այն գոյություն ունի այն երկրներում, որտեղ չկան հրեաներ, կամ էլ շատ փոքրաթիվ են: Կան շատ պատճառներ, շատ քաղաքական [illegible] այդ առեւտրի համար: Քրիստոնյաների հանդեպ, հրեաները [illegible] ռենց մարդասիրական: Մուսուլմանները [illegible] հրեաների [illegible] շատ խոսքեր կան: Շատ անգամներ [illegible] իրենց հավատի համար:

Ղեկավար լինելը հեշտ չէ: Ես հանդիպում եմ ժողովրդի հետ ոչ իմ սեփական հաճույքի համար: Դա իմ ծառայողական պարտականությունն է: Վերջերս այստեղ էր Լեհաստանի նախագահ Լեխ Վալենսան: Շատ քիչ բացառություններով հակասեմիտիզմը լեհերի մոտ մի տեսակ ժառանգական է: Իմ ընտանիքին սպանել են Լեհաստանում: Ես լաց չեղա: Լացը թուլության նշան է, այն մարդուն ուժասպառ է անում: Վատ է, երբ զգացմունքները գերազանցում են պարտքի գիտակցությանը: Իմ պարտքը եւ համարում եմ աշխատանքը հանուն Իսրայելի:

Ես սիրում եմ իմ աշխատակիցներին, լավ աշխատողներին: Գրեթե ամեն օր հանդիպում եւ զրուցում եմ երեք նախարարների հետ, որոնք պատասխանատու են տնտեսության, արտաքին քաղաքականության եւ պաշտպանության համար:

Ճաշում եմ տանը: Սիրում եմ մսով ճաշատեսակներ եւ կարմիր գինի: Բայց խմում եմ միայն մեծ ընդունելություններին, տանը հազվադեպ, որովհետեւ գինուց ես քնաս եմ դառնում: Առանց թժիշկների էլ գիտեմ իմ հնարավորությունները: Ճաշից եւ կարճատեւ հանգստից հետո, ժամը չորսի մոտ, ես վերադառնում եմ իմ գրասենյակը եւ շարունակում հանդիպումներն ու զրույցները: Երբեմն համախում եմ քեղվիների վրաները, կամ էլ իրենք են գալիս ինձ մոտ խոսելու: Հետաքրքիր է Իսրայելի արաբների հետ զրուցել, հասկանալ, թե ինչ են նրանք մտածում: Գործնականում ոչ մի օր առանց արտասահմանցիների հետ հանդիպման չի անցնում:

Ինձ դուր է գալիս, երբ մարդիկ լավ են հագնված, կոկիկ, բայց առանց արտառոցության: Հեռուստացույցով երբեմն կարելի է տեսնել արտասահմանյան քաղաքական գործիչների, որոնք ձեռքերը տաբատի գրպաններում են պահում: Ինչպե՞ս կարելի է: Վայելուչ վարվեցողությամբ դաստիարակված մարդը պետք է ուղիղ կանգնի, ազատ իջեցված ձեռքերով: Հագուստի հարցերով ես լրիվ վստահում եմ կնոջս: Նա է ինձ համար ընտրում փողկապներ սովորաբար մեծաքույր կարմիր կամ կապույտ նախշով: Շոգ ամիսներին, որպես օրենք, փողկապ չեմ օգտագործում, հագնում եմ բաց օձիքով վերնաշապիկ: Ամեն տարի Թել-Ավիվում դերձակի մոտ կարում եմ 2–3 կոստյում:

Անհաջողություններիս մասին ես ոչ ոքի հետ չեմ խոսում, բացի իմ կնոջից: Ավտոմեքենա վարել չգիտեմ: Փորձել եմ, բայց ոչինչ չի ստացվում: Ես չեմ կարողանում վարվել ժամանակակից սարքավորումների հետ, շփոթվում եմ բազմաթիվ կոճակների առատությունից: Երբեք չեմ փորձել աշխատել համակարգիչով: Երեկոյան սնվում եմ պարզ ու թեթեւ. մածուն, մրգեր, հաց: Երեկոյան ժամը 9-ին ես դիտում եմ նորությունների հեռուստատեսային թողարկումը, իսկ հետո խորասուզվում եմ թղթերիս մեջ:

Ես չեմ սարսափում մահից, վախի զգացողություն կյանքիս համար չունեմ: Ես վախենում եմ իմ ժողովրդի համար: Երբ ես զգամ, որ այլեւս ոչինչ չեմ կարող անել իմ երկրի համար, հրաժարական կտամ»: ■

Թուրքական դիվանագիտության հերթական դրսեւորումը

Մահմեդական աշխարհում իր դեմ գրգռություններ չհարուցելու համար Թուրքիան երկար ժամանակ ձեռնպահ էր մնում Իսրայելի հետ լիարժեք դիվանագիտական կապերից: Սակայն իրադրությունը փոխվել է: Թուրքիան միջազգային շուկայի եւ ամերիկյան հասարակական կարծիքի վրա ազդելու նոր ճանապարհներ է փնտրում: Այդ է վկայում Թեհրանում հրապարակվող «Էթթլաաթ»-ում տպագրված «Թուրքիայի եւ սիոնիստական վարչակարգի միջեւ հարաբերությունների ամրապնդումը ընդհանուր շահեր ձեռք բերելու համար» հոդվածը:

Սիոնիստական վարչակարգի դեսպան Յուլի Գորդոնը Անկարայում հայտարարեց, թե Թուրքիան եւ Իսրայելը ընդհանուր շահեր ունեն: Ստամբուլում լույս տեսնող «Նոյբա» շաբաթաթերթի թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցի ընթացքում շեշտելով երկու երկրների միջեւ եղած քաղաքական եւ տնտեսական շահերի գոյությունը, նա ասել է, թե Թուրքիայի եւ Իսրայելի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների ընդլայնումը մեծապես կնպաստի այդ շահերի պահպանման գործին:

Շոշափելով Թել-Ավիվի եւ Անկարայի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների զարգացման հարցը դեսպանների փոխանակման եւ երկու երկրների փոխհարաբերությունների մեջ նոր էջ բացելու ծավալումով, Գորդոնը նշել է, թե երկու երկրների փոխհարաբերությունների տարբեր ոլորտներում նոր փոփոխություններ են նկատվում:

Երկու տարվա ընթացքում Թուրքիան Իսրայելցի 150 հազար զբոսաշրջիկներից 250 միլիոն դոլլար եկամուտ է ստացել, ասել է Գորդոնը: Անտալիայի եւ Թել-Ավիվի միջեւ ուղիղ օդային կապ հաստատելուց հետո, որը շուտով գործարկվելու է, զբոսաշրջիկների թիվը զգալիորեն կավելանա:

«Մոսադ»-ի պատասխանատուներից մեկի դեմ մահափորձի վերաբերյալ, որ սպանվեց ռումբի պայթյունից, Գորդոնն ասաց, թե սա Իսրայելի 9-րդ դիվանագետն է, որ սպանվել է արտասահմանում:

Եւ սա Իսրայելի դեսպանի իր հավատարմագիրը Անկարայում Թուրքիայի նախագահ Թուրգութ Օզալին հանձնելու հենց հաջորդ օրը:

Թուրքական կառավարությունը հայտարարել է, որ շուտով իր գլխավոր հյուպատոսարանը կբացի Երուսաղեմում:

Ըստ թուրքական մի խաղաղագետի, Թուրքիայի Իսրայելի հետ հարաբերությունների ընդլայնման նպատակը Ամերիկայի հրեական համայնքով ներթափանցելն է:

Անկարայի համալսարանի քաղաքագիտական ֆակուլտետի դասախոս պրոֆեսոր Քոնին «Նոյբա» շաբաթաթերթի հետ իր զրույցի ընթացքում վերոհիշյալ միտքը հայտնելով ասաց, թե Թուրքիայի տնտեսական հարաբերությունների բազմակողմանի զարգացումը Իսրայելի հետ արտացոլում է սահմանափակվում 3.5 միլիոն բնակիչ ունեցող մի երկրով: Ըստ էության, հաշվի առնելով հրեաների ազդեցությունը միջազգային շուկայում եւ բարեկամություն հաստատելով Իսրայելի հետ, Թուրքիան կարող է այդ շրջանակների ուշադրությունը հրավիրել իր վրա: Նա ավելացրեց, որ այս ամենը միաժամանակ կարող է ազդել նաեւ ամերիկյան հասարակական կարծիքի վրա, որն էլ հենց Թուրքիայի համար շատ օգտակար է:

Պրոֆեսոր Քոնին նշեց, որ Իսրայելն էլ իր հերթին կարեւորում է այդ հարցը, քանզի մտադիր է Թուրքիային միջնորդ դարձնել կենտրոնական Ասիայի 8 հանրապետությունների հետ իր հարաբերություններն ընդլայնելու հարցում, միաժամանակ կանխելու հակաիսրայելական ճակատի ստեղծումը: Նա նշեց, որ միաժամանակ Իսրայելի եւ Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության հետ դեսպանների փոխանակման մակարդակով հարաբերությունների նախնական նպատակը եղել է լոկ Իսրայելի հետ դեսպանի մակարդակով հարաբերություն ունենալը: Քոնին շեշտեց, որ հազիվ թե արաբների եւ Իսրայելի միջեւ լուրջ բախումներ տեղի ունենան, որովհետեւ այժմ շրջանի երկրներն զբաղված են իրենց տնտեսական զարգացման հարցերով: ■

Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ հարաբերությունների լարվածության պատճառ հանդիսացան թուրքական մամուլի հարձակողական դիրքը անցյալ տարիների ընթացքում, իրանցի ուսանողների նկատմամբ ոչ պատշաճ վերաբերմունքը, իրանական մզկիթներից կրոնական առաջնորդների վտարումը, մուսուլմանական հագուստի եւ սրբությունների վերաբերյալ նվաստացուցիչ ֆիլմերի ցուցադրումը, ճնշում երկրի իսլամական խավերի նկատմամբ, Իրանին անհիմն մեղադրելն այն բանի համար, իբր թե Իրանը հովանավորում է զինված հակաթուրքական խմբերին եւ այլն:

Չնայած այն բանին, որ տնտեսական տեսակետից Իրանի նավթը եւ գազը, ինչպես նաեւ Իրանը որպես Թուրքիայի հարեւան խոշոր շուկա, Թուրքիայի համար խիստ կարեւոր է, այնուհանդերձ, Թուրքիայի ներկա վարքագիծը Իրանի հանդեպ ոչնչով չի կարելի բացատրել:

Վերջին ամիսների ընթացքում Թուրքիայի կողմից կիպրական «Քիրմայս» բեռնատար նավի բռնագրավումը, որով զենք էր տեղափոխվում Իրան, ըստ երեւույթին, երկու երկրների հարաբերությունների մեջ եղած հակասությունների գագաթնակետը հանդիսացավ:

Այս խնդրի պատճառները վերլուծելով կարելի է հետեւյալ գործոնները մասնանշել:

1. Իսլամականության զարգացումը շրջանում, Միջին Ասիայում, Աֆրիկայի հյուսիսում, եւ Թուրքիան, որը ցանկանում է իր կառավարության մոդելը ներկայացնել որպես նմուշ: Բնականաբար, աշխարհում իսլամականության զարգացմամբ համաշխարհային հասարակության հայացքը բեւեռվում է Իրանի եւ ոչ թե Թուրքիայի վրա, իսկ Արեւմուտքի կարծիքով, Թուրքիան պետք է հզորանա, Իրանը թուլանա:

2. Իրանի միջնորդությունը Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ երկու հանրապետությունների վստահության առաջացումն է հարեւան Իրանի նկատմամբ, հակառակ Ամերիկայի խափանիչ գործունեությանը, եվրոպական երկրների եւ Թուրքիայի ջանքերի՝ այդ հարցին միջամտելու համար ընդհուպ մինչեւ ՄԱԿ-ի միջնորդության հարցի առաջ քաշելը, դրան գումարած նաեւ այն հարցը, որ Իրանը Միջին Ասիայի հանրապետությունների հետ կայուն եւ խոր հարաբերություններ ունի:

Իհարկե, Ամերիկայի, Եվրոպայի եւ նրան հպատակ Թուրքիայի համար դա անընդունելի է: Բեյքերի հապճեպ ուղեւորությունը դեպի Միջին Ասիա Ամերիկայի մտահոգության ապացույցն է: Իրանի ազդեցությունը Միջին Ասիայում վկայում է Իրանի ընդունելության փաստը այդ հանրապետություններում, ինչպես նաեւ այն, որ Ամերիկան այս շրջանում տեղ չունի: Թուրքիային հրահրելը ընդդեմ Իրանի հենց այդ տեսանկյունից է իմաստավորվում: Հաշվի առնելով Իրանում վերակառուցումը եւ տնտեսական զարգացումը 8-ամյա անցանկալի պատերազմից հետո, «Քիրմայս» նավի բռնագրավումով Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ մի նոր սառը պատերազմ կսկսվի, եթե հարցի նրբությունները անտեսվեն, հատկապես որ թուրքական մամուլը եւ որոշ պաշտոնյաներ Իրանի դեմ հող են նախապատրաստել, ինչը երկու երկրների փոխհարաբերությունների մեջ տիրող անորոշության եւ լարվածության մթնոլորտը շիկացնում է: Այսպիսով, կողմերը կզբաղվեն մեկը մյուսի դեմ քարոզչական պատերազմով եւ իրենց ուժերը անիմաստ կվատնեն, դեմ հանդիման կանգնելով հին եւ հանրածանոթ «բաժանիր, որ տիրես» քաղաքականությանը, սակայն նոր իմաստով, նոր կարգերի կաղապարներով: Այսպիսով, եթե Իրաքը 8 տարի կամա թե ակամա Ամերիկայի ճնշման եւ կամքի կատարման միջոց էր Իրանի դեմ, ապա այժմյան՝ պայմաններում Թուրքիան իր վրա է կրելու հեղափոխությունը վիրավոր պահելու, նրա տարածման եւ վերակառուցման ընդհատման պատասխանատվությունը:

Այնպես որ, Թուրքիայի վերջին միջոցառումները չեն կարող համապատասխանել Թուրքիայի ազգային շահերին, ինչպես նաեւ չեն նպաստի երկու երկրների միջեւ փոխըմբռնման եւ բարիդրացիական հարաբերություններին:

Մեծ հավանականությամբ Թուրքիան նմանօրինակ միջոցառումներով ցանկանում է հաճոյանալ Ամերիկային եւ Արեւմուտքին: Գուցե «Արեւմուտքի հիվանդ մարդը» այդօրինակ միջոցառումներով օտարերկրյա գործիչներին լիովին ընդունելի դառնա: Սակայն դեռեւս պարզ չէ, թե այդ գործողությունները իր իսկ Թուրքիայի համար ի՞նչ գնով կավարտվեն: Իսլամից եւ Արեւելքից կտրվելը, այլ խոսքերով ասած, Թուրքիայի ժողովրդից կտրվելը, անկասկած Թուրքիայի ղեկավարներին անհարմար դրության մեջ կդնի եւ Թուրքիայում գոյություն ունեցող քաղաքական տարակարծությունները առավել եւս կսրվեն: ■

Սառը պատերազմի դրսեւորումներ Իրանի եւ Թուրքիայի միջեւ

Միջին Արեւելքի շրջանում գտնվող Հայաստանը մի անգամ չէ, որ բաժին է դարձել մեծ տերությունների քաղաքական մրցակցությանը: Շահերի եւ ազդեցությունների գոտիների համար պայքարը հանգեցնում է պատերազմական իրավիճակի, որի կամա թե ակամա թատերաբեմն է դարձել Ղարաբաղը: Ստորեւ ներկայացվում է Թեհրանում հրատարակվող «Էթթլաաթ» օրաթերթից «Թուրքիան սխալվում է իր հաշվարկներում» խորագրով մի հոդված, որը որպես օտար աղբյուր հաստատում է այն միտքը, թե մեծ տերությունների քաղաքականության ճանապարհին փոքր ազգերը եւ պետությունները միջոց են դառնում: Հոդվածում բացահայտորեն զգացվում է իրանական ավանդական հակաարեւմտյան, մասնավորապես հակաամերիկյան շունչը:

Իրանում Իսլամական հեղափոխության հաղթանակին հաջորդող տարիների ընթացքում Իրանի եւ Թուրքիայի փոխհարաբերությունները քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային բնագավառներում բազում ելեւէջներով են ընթացել: Տնտեսական հարաբերությունների աստիճանում ակնհայտ զարգացում է նկատվում, բայց քաղաքական եւ մշակութային մարզերում երկու երկրների փոխհարաբերությունների մեջ զգալի տեղաշարժեր չեն եղել:

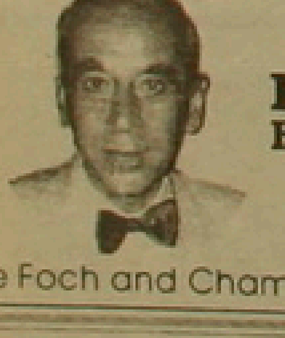
FOR RENT
Furnished studios
in Paris
Ave Foch and Champs-Elysées areas
Rent: $1200 a month
(same price 1,2 or 3 weeks)
ՎԱՐՁՈՒ
Կահաւորուած սթիւտիոներ
Փարիզի մէջ
Փոքր Մայօ եւ Շան զ'էլիզէի
թաղամասերը
Վարձք $1200 ամիսը
(1, 2 կամ 3 շաբաթուան համար նոյն գինը)
For Reservations:
Raymond Yezeguelian
34, Ave des Champs-Elysées, 75008 Paris Tél : (331) 43.59.65.81, Fax : (331) 40 74 08.59

digitised by A.R.A.R.@

50 տարի անց բացահայտված գաղտնիքներ

ՊԱԿ-ի փաստաթղթերը Ռուդոլֆ Հեսսի Անգլիա կատարած թռիչքի մասին

Շոտլանդիայում 1941 թ. մայիսին, մոտակա դաստակերտի բնակիչների համար անսպասելի, ընկնող ինքնաթիռից մի պարաշյուտիստ ցած նետվեց: Ինչպես պարզվեց, դա Հիտլերի ամենահավատարիմ զինակիցներից մեկը՝ նրա տեղակալ Ռուդոլֆ Հեսսն էր: Ռայխի գլխավորներից մեկի թռիչքը ենթադրությունների տեղիք տվեց եւ դարձավ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի չբացահայտված գաղտնիքներից մեկը: Այժմ, ինչպես պնդում է անգլիացի լրագրողը, Հեսսի գաղտնիքը բացահայտված է շնորհիվ... ՊԱԿ-ի:

Արդյոք դա մի՞ մարդու նախաձեռնություն էր, թե՞ դրա տակ ավելի մեծ բան կար թաքնված: Այնուհանդերձ, երկու օր անց Հիտլերն իր տեղակալին խելագար հայտարարեց: Թվում էր, թե բրիտանական կողմը եւս այնքան էլ շահագրգռված չէ, որպեսզի գործին պարզաբանություն տրվի:

Ուինսթոն Չերչիլ

Վարչապետ Չերչիլը լուռ չարտահայտվեց այդ կապակցությամբ: Նույնիսկ ռազմական գլխավոր հանցագործների, այդ թվում եւ Հեսսի նկատմամբ Նյուրնբերգյան դատավարության ընթացքում այս թռիչքին բավականաչափ ուշադրություն չդարձվեց: Հեսի՞ այդ անսովոր թռիչքի մասին կարծես թե մոռացան: Անգլիական օրենսդրության համաձայն, Հեսսի գործը 50 տարի ժամկետով գաղտնագրվեց եւ պատմաբանների համար մնաց անհասանելի:

Սակայն «Հեսսի խելագարության» վարկածը ժամանակակիցներն ընկալեցին կասկածամտորեն: Ինչպե՞ս կարող էր հոգեկան հիվանդը կատարել այդպիսի երկար թռիչք Գերմանիայից Անգլիա: Եւ ինչպե՞ս է հաջողվել այդ «խելապակասին» աննկատ թափանցել Մեծ Բրիտանիայի օդային տարածք:

Այն, որ Հեսսի թռիչքի ետեւում կանգնած էր ավելի մեծ մի բան, վերջապես պարզ դարձավ երկու տարի առաջ, երբ Թետչերի կառավարությունը, հաշվի առնելով մոտալուս 1991 թ., երկարաձգեց Հեսսի գործի գաղտնիությունը եւս 30 տարով:

Անգլիական լրագրող Ջոն Կոստելլոն հետաքրքրվեց Հեսսի գործի հանգամանքներով: Ութ տարի նա նյութ էր հավաքում անգլիական, ամերիկյան, գերմանական արխիվներում: Վերջապես նրա ջանքերը հաջողությամբ պսակվեցին: ՊԱԿ-ը թույլատրեց լրագրողին ծանոթանալ Հեսսի իր գործին, որում, ամենայն հավանականությամբ, պարունակվում են Մեծ Բրիտանիայում գաղտնի պահվող փաստաթղթերի մի մասը: Արդյունքում լույս տեսավ **«Տասը օր, որոնք փրկեցին Արեւմուտքը»** գիրքը:

Ջոն Կոստելլոն պնդում է, որ «միայնակ թռիչքի» նախապատմությունը սկիզբ է առնում Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի սկզբնական շրջանում, 1940 թ. մայիս-սեպտեմբերին, երբ Գերմանիան հարձակվեց Ֆրանսիայի վրա, իսկ Չերչիլը դարձավ Հիտլերի թշնամին: **«Փաստաթղթերը, գրում է Կոստելլոն, կասկած չեն թողնում, որ եթե չլիներ Չերչիլը, Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը կարող էր ավարտվել արդեն 1940 թ. հունիսի առաջին կեսին»:**

Որպես վարչապետ Չերչիլի խնդիրը թվում էր անլուծելի: Ամերիկացիները կարծում էին, թե գերմանական հարձակման դեպքում բրիտանական կայսրությունը երեք շաբաթ էլ չի դիմանա: Արդեն գաղտնի մշակվում էր թագավորական ընտանիքը եւ գանձերը Կանադա էվակուացնելու ծրագիրը:

Քեյտել, Գյորինգ, Հեսս եւ Հիտլեր

Սակայն Չերչիլը դիմակայեց այդպիսի, նրա խոսքերով ասած, **«պարտվողականությանը»**: Այնուամենայնիվ, նա հաճախ իրերի դրությունը ներկայացնում է շատ ավելի լավատեսորեն, քան դրանք իրականում էին: Ինչպիսին էլ, անգլիացիները հավատում էին եւ հիմա էլ հավատում են ազգի «փառապանծ ժամի» մասին Չերչիլի ստեղծած առասպելին:

Բանն այն է, որ «փառապանծ ժամը» այնքան էլ փառապանծ չէր: Բրիտանական կառավարող շրջանակներում քիչ մարդիկ չգտնվեցին, որոնք պատրաստ էին պայմանավորվել Գերմանիայի հետ եւ խաղաղություն կնքել, միայն թե պայմանները տանելի լինեին: Այդպես էր մտածում նույնիսկ լորդ Գալիֆաքսը՝ արտաքին գործոց նախարարը, որը ուշադրություն չէր դարձնում Չերչիլի քաջարի ճառերին եւ ստեղծված ճգնաժամը հաղթահարելու համար պահանջում էր «սթափ միտք»: Դրանից բացի, տնտեսագետները պնդում էին, որ պատերազմը շարունակելը անխուսափելիորեն երկրին կհասցնի աղետալի վիճակի եւ բոլշեւիկացման: Այդպես էր կարծում նաեւ Վինձորի դուքսը, որը 1936 թ. իր ուրացումից հետո սենսացիոն ուղեւորություն կատարեց Գերմանիա եւ հանդիպեց Հիտլերի հետ: Իզուր չէ, որ պատերազմից հետո Չերչիլն իր հետնորդ Էթլիին խնդրեց վերացնել Վինձորի դքսի գործի հետ կապված փաստաթղթերը:

Այդ ժամանակ Հիտլերը հայտարարում էր, որ Եվրոպայում երկու դաշնակից է ակնկալում ունենալ՝ Անգլիային եւ Իտալիային: Ահա թե ինչու Ֆրանսիայի անկումից հետո Հիտլերը կանգնեցրեց տանկային զորամասերի հարձակումը Դյունկերկում գտնվող բրիտանական զորքերի վրա: Նա նրանց ուզում էր օգտագործել որպես պատանդներ, որպեսզի ստիպի Չերչիլին բանակցությունների նստել: Ճիշտ է, նրա հաշվարկը չարդարացվեց: Այնուամենայնիվ, դրանից հետո էլ փորձեր արվեցին խաղաղություն կնքելու համար:

Այդ պայմաններում էլ հիտլերյան ղեկավարությունը հղացավ Հեսսին Անգլիա ուղարկելու գաղափարը: Նա պետք է հանդիպեր դուքս Հեմիլտոնին, որի հետ ծանոթացել էր 1936 թ. Բեռլինում, Օլիմպիական խաղերի ժամանակ եւ որը բրիտանական այն առաջին քաղաքական գործիչն էր, որ պառլամենտում բացեիբաց բարձրացրեց Գերմանիայի հետ խաղաղություն կնքելու հարցը: Դքսի կալվածքում էլ վայրէջք կատարեց հիտլերյան պարաշյուտիստ-բանագնացը: Սակայն անգլիական գաղտնի ծառայությունը խանգարեց այդպիսի կապի հաստատմանը եւ դքսի անունից ինքը վարեց գրագրությունը: Իհարկե, դա անհնար կլիներ իրագործել առանց կառավարության ղեկավարի իմացության: Չերչիլի հաշվարկը պարզ էր. քանի դեռ շարունակվում են բանակցությունները, հարձակում չի լինի: Իսկ երբ 1941 թ. Հեսսը «ժամանեց» Անգլիա, Չերչիլի համար արդեն ամեն ինչ պարզ էր: Դրանից երկու ամիս առաջ Ռուզվելտը կոնգրեսից վերջապես ստացավ վաղուց խնդրած լիազորությունները հիտլերյան Գերմանիայի դեմ պատերազմում Մեծ Բրիտանիային օգնելու համար:

Բանակցությունների մասին կոնկրետ առաջարկությունները, որոնք բերել էր Հեսսը, արտակարգ հետաքրքրություն էին ներկայացնում ոչ միայն Բրիտանիայի համար: **«Հեսսը, ասվում է ՆԳ ժողկոմատի Ստալինի համար պատրաստած փաստաթղթում, ուղարկված է Հիտլերի կողմից խաղաղ բանակցությունների համար: Համաձայնության դեպքում Գերմանիան անմիջապես հարձակվում է ԽՍՀՄ-ի վրա»:**

Կասկածի ենթակա չէ, որ Ռուդոլֆ Հեսսը մանրամասնորեն քննարկել է իր առաքելությունը Հիտլերի հետ: Այդ նպատակով, ըստ երեւույթին, նա կազմել է փոխհամաձայնագիր, որի ստույգ տեքստը հայտնի չէ: Սակայն հայտնի է նրա վերջին արտահայտությունը Հեսսի կնոջ պատմածից. **«Եւ եթե, իմ Ֆյուրեր, այդ անշուշտ համարձակ պլանը ձախողվի, ձեզ կամ էլ Գերմանիային դա չի վնասի: Ցանկացած պահի դուք կարող եք ձեր վրայից հանել պատասխանատվությունը՝ պարզապես կասեք, որ ես խելագար եմ»:** Այդպես էլ եղավ իրականում: ■

Անգլիական իշխանուհին դեմ է գնում ավանդույթներին

Անգլիայի թագաժառանգ իշխան Չարլզի կին լեդի Դիանան փոխել է իր մարզական «Յագուարը» առավել մարզական ու վառ կարմիր գույնի «Մերսեդես-500-»ով, որն արժե 72 հազար 310 ֆունտ ստեռլինգ:

Այդ առաջին հայացքից մասնավոր թվացող դեպքը բուռն արձագանք առաջացրեց Անգլիայում, քանզի այն, ինչ թույլատրելի է հասարակ մահկանացուներին, պատշաճ չէ թագավորական արյուն ունեցող անձի համար: Դիանան թագավորական ընտանիքի առաջին անդամն է, որ հրաժարվում է Բուկինգհեմի պալատի վաղ ավանդույթներից մեկից՝ երթեւեկել միմիայն բրիտանական արտադրության ավտոմեքենաներով:

Ավտոմոբիլային արդյունաբերության արհմիությունների ներկայացուցիչները եւ նույնիսկ շատ խորհրդարանականներ հազվագյուտ միաձայնությամբ դատապարտեցին իշխանուհու արարքը: **«Այդ վճիռը անփափկանկատ եւ ոչ հայրենասիրական է,** ասաց մեքենաշինարարների միացյալ արհմիությունների ազգային կազմակերպիչ Ջոն Էյլին: **Տնտեսական անկման ժամանակ թագավորական ընտանիքը բրիտանական ապրանքներ գնելով՝ պետք է խրախուսի ազգային արդյունաբերությունը»: «Մենք խորապես վշտացած ենք իշխանուհու վճռից եւ այն համարում ենք անպատասխանատու»,** հայտարարեց բրիտանական ավտոմոբիլային արդյունաբերության ընկերության ներկայացուցիչը:

«Մերսեդես-Բենց» ընկերության բրիտանական մասնաճյուղի արձագանքը,

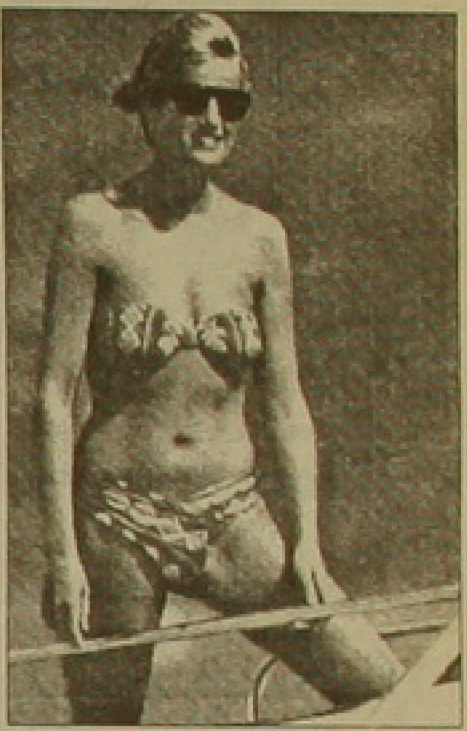

ինչպես եւ պետք էր սպասել, ճիշտ հակառակն էր: **«Մենք գոհունակությամբ ընդունեցինք իշխանուհու վճիռը,** ասաց ընկերության ներկայացուցիչը: **Անցյալ տարի Բրիտանիայում մենք վաճառել ենք այդ մոդելի 1300 մեքենա, այս տարի հույս ունենք շատ ավելի վաճառել»:** ■

ՖՈՒՏԲՈԼ ՖՈՒՏԲՈԼ ՖՈՒՏԲՈԼ ՖՈՒՏԲՈԼ ՖՈՒՏԲՈԼ

Գայթակղիչ սկիզբ

Մեկնարկեց Հայաստանի Հանրապետության ֆուտբոլի անդրանիկ առաջնությունը:

Ճաշերը վաստեսորեն են տրամադրված: Սակայն չպետք է մոռանալ, որ Հայաստանը ֆուտբոլային հանրապետություն է, եւ այդ մարզաձեւը՝ մեզանում չափազանց սիրված է: Հարցը միայն անհրաժեշտ կազմակերպվածության ու նաեւ շահագրգռվածության մեջ է: Ուրախալի է, որ հենց սկզբից գործը պրոֆեսիոնալ հիմքերի վրա է դրվում. ֆուտբոլիստները աշխատավարձ են ստանում, հաղթանակների համար կպարգեւատրվեն, իսկ եթե հուլիսի 3-ին մեր հանրապետությունը դառնա ՖԻՖԱ-ի անդամ, ապա կրքերը նոր ուժով կբորբոքվեն:

Պահ «Արարատ» - «Բանանց» թիմերի հանդիպումից

Ինչեւէ, մեկնարկը գայթակղիչ էր: Ո՞վ կարող էր ենթադրել, որ Աբովյանի «Բանանց» նորաստեղծ թիմը դիմադրություն ցույց կտա մարզական կազմով եւ լուրջ մշակույթ ունեցող «Հրազդան» խաղադաշտում դուրս եկած «Արարատ»-ին: «Բանանց»-ը նույնիսկ արժանի էր հաղթանակի: Համենայն դեպս, ոգեւորությամբ հանդես եկած աբովյանցի ֆուտբոլիստները գոլային պահերով զգալիորեն գերազանցեցին մրցակցին եւ առնվազն 5-6 անգամ կարող էին գրավել «Արարատ»-ի դարպասը: Խաղն ավարտվեց ոչ ոքի 0:0:

«Բանանց»-ը հոգեբանական առումով լրացուցիչ լիցք ստացավ: Այս թիմի պետն է Աշոտ Բարսեղյանը, իսկ գլխավոր մարզիչը «Կոտայք»-ի նախկին ավագ, սպորտի վարպետ Վարուժան Սուքիասյանը: «Բանանց» թիմի հովանավորն է համանուն անունը կրող կոոպերատիվը, որը ԱՊՀ երկրների տարածքներով գազատարներ է անցկացնում (նախագահ Սարգիս Իսրայելյան):

«Մեր հովանավորն ամեն ինչ անում է թիմի հաջող ելույթների համար,- ասում է Վարուժան Սուքիասյանը,- մենք որոշել ենք խաղացողներին պարգեւատրել բալային սիստեմով, այսինքն՝ հանդիպումների ընթացքում ֆուտբոլիստների ստացած գնահատականներին համապատասխան: Թիմը հիմնականում համալրված է երիտասարդ խաղացողներով, սակայն քիչ չեն նաեւ փորձառուները:

Այսպես, մեզ մոտ հանդես են գալիս նախկին արարատցիներ Գեւորգ Քամալյանն ու Արամ Փարսադանյանը, որը կատարում է նաեւ մարզչի պարտականություն: Արմեն Գյուլբուդաղյանը («Լոռի», «Արախս»), Սամվել Կոնստանդյանը («Կոտայք», «Կուբան» Կրասնոդար, «Լոռի»), Արա Նիգոյանը (ԽՍՀՄ պատանեկան հավաքական, «Արարատ»-ի փոխարինողներ), Կարեն Միքայելյանը («Լոռի», «Իսկրա»):

ԽՍՀՄ Հայաստանյան գոտու վերջին առաջնության հաղթող Կապանի «Սյունիք»-ը սեփական հարկի տակ 3:2 հաշվով դժվարին հաղթանակ տարավ Մասիսի «Ալաշկերտ» թիմի նկատմամբ: Նույն մրցաշարի գլխավոր ռմբարկու դարձած «Սյունիք»-ի հարձակվող Վարդան Ղազարյանը հենց առաջին տուրում դարձավ 2 գոլի հեղինակ: 2 գնդակ խփեց նաեւ Երեւանի «Մալաթիա» թիմի հարձակվող Արթուր Քոչարյանը: Իսկ գլխավոր ռմբարկուն «Կիլիկիայի» հարձակվող Էդուարդ Վերանյանն է 3 գնդակ: Հայաստանի Հանրապետության առաջին անկախ առաջնության առաջին գոլի հեղինակ դարձավ Երեւանի «Նաիրի» թիմի խաղացող Արա Հովհաննիսյանը:

Ահա մյուս հանդիպումների արդյունքները:

1-ին ենթախումբ

«Նիգ» - «Հոմենմեն» ՖԻՄԱ		0:5
«Նաիրի» - «Լոռի»		1:0
«Մալաթիա» - «Ախթամար»		2:0

«Զորավան» - ՀՄԸՄ հանդիպումը հետաձգվեց զինապահեստների պայթյունի պատճառով:

2-րդ ենթախումբ

«Արաքս» - «Կոտայք»		1:1
«Զվարթնոց» - «Շիրակ»		0:2
«Կիլիկիա» - «Կոշկագործ Նաիրի»		6:0
«Կանազ» - «Պահածոյագործ»		2:1
«Վան» - «Դեբեդ»		4:0
«Ղասախ» - «Իմպուլս»		1:0

Երկրորդ տուրի հանդիպումները կայանալու են ապրիլի 12-ին եւ 13-ին:

Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

«3-րդ հարկ»-ը ներկայանում է

Վերջերս Երեւանի նկարիչների տան ցուցասրահում բացվեց «3-րդ հարկ» ստեղծագործական խմբի աշխատանքների ցուցահանդեսը:

Խմբի ստեղծման պատմությունը բավականին հետաքրքիր է: 1987 թ., երբ նկարիչների տան առաջին եւ երկրորդ հարկերում բացվել էին ցուցահանդեսներ, այսպես կոչված պաշտոնական արվեստի կողմից մերժված մի խումբ երիտասարդ նկարիչներ, Արման Գրիգորյանի գլխավորությամբ, բանակցություններից հետո նկարիչների տան երրորդ հարկում իրենց աշխատանքները ցուցադրելու իրավունք էին ստացել: Այդպես ստեղծվել էր «3-րդ հարկ» խումբը: Արդեն 1989 թ. խումբը ցուցահանդեսով հանդես եկավ Փարիզում եւ տեղի հասարակայնության կողմից բավականին լավ ընդունվեց:

Գրիգոր Գյուլեզյան, Օֆֆեն-2 մոլորակ, 1991

Իսկ մեզ մոտ, ըստ «3-րդ հարկ» ստեղծագործական խմբի անդամ Արմեն Հաջյանի, ցուցահանդեսը եղած-չեղած միեւնույնն է: Պարզապես խումբը նոր ասելիք ուներ. խմբի հիմնադիր Արման Գրիգորյանն ուզում էր անպայման իրականացնել իր նոր մտահղացումը՝

Նարեկ Ավետիսյան, 1991

նկարել դահլիճի պատերին: Ցուցահանդեսում միաժամանակ ներկայացված են նաեւ աբստրակցիոնիստների (Գրիգոր Միքայելյան (Քիքի), Մարտին Պետրոսյան, Արմեն Հաջյան) աշխատանքները:

Ըստ Քիքիի, որը ցուցահանդեսում ներկայացված է իր հանրահայտ «Բռռո»-ներով, ցուցահանդեսի նպատակը ոչ թե խմբին պաշտոնական ճանաչում բերելն է, այլ ազատ ապրող եւ ազատ մտածող սերունդ ստեղծելը:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

«Ադրբեջանում չեն հանդգնի գնդակահարել հինգ բերդաձորցիներին»

Սկիզբը առաջին էջում

լուրջ մտահոգություններ առաջացրել, *ասաց Շահմուրադյանը։* Որոշ տեղեկություններ կան, որ Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնակատար Մամեդովը պատրաստակամություն է հայտնել միանգամից 5 հոգու մահապատժի դատապարտելու առիթով, որովհետեւ նման վճռից անձնակ չէր կարող մնալ։ Կարծում եմ սակայն, արդարության պահանջը նույնքան վճռական կլիներ, եթե գնդակահարություն սպառնար նույնիսկ մեկ անմեղ մարդու։ Տեղեկություններ կան նաեւ, որ Բաքվում կարծես թե մտադիր են ներում շնորհել 5 դատապարտվածներից մեկին, միգուցե ներբողելով, որ միջազգային հանրության կարծիքը կզոհանա այստեղով։

Ոչ մի կասկած չկա, որ Բաքվի դատավարությունը, նմանատիպ այլ դատավարությունների պես, զուտ քաղաքական նպատակ ունի եւ պիտի դիտարկվի վերջերս ուժգնացող հակահայկական քարոզչության համատեքստում, *շարունակեց Ս. Շահմուրադյանը։* Պատահական չէ, որ Ռուսիան ցրվանցել է «Արցախ» պաշտպանողական խմբի հայտարարության այն մասը, որտեղ ասվում է, թե Սումգայիթում, Բաքվում, Կիրովաբադում եւ այլուր հարյուրավոր հայ մարդկանց սպանած հանցագործներից ոչ մեկին ադրբեջանական դատարաններում մահապատժի չեն դատապարտել, ավելին՝ նրանք ազատության մեջ են եւ ազգային հերոսների հռչակ են վայելում։ Փոխնախարարը «չի նկատել» նաեւ տեղեկանքն այն մասին, որ դատապարտյալները ձերբակալվել են Լեռնային Ղարաբաղի հայկական գյուղերի բռնագաղթի ժամանակ ու սկզբից եւեթ ենթարկվել ծեծի եւ խոշտանգումների։ Ծեծն ու խոշտանգումները շարունակվել են արդեն Բաքվում, հետաքննության ժամանակ, իսկ այդ պարագայում, նաեւ միջազգային իրավական նորմերի համաձայն, մեղադրյալների ցուցմունքները չեն կարող արդարադատության համար հիմք հանդիսանալ։

Քիչ բան չէ արված բերդաձորցի մեր հայրենակիցների կյանքը փրկելու համար, հասկանալի գնահատելի է միջազգային միջամտությունը։ Համենայն դեպս թվում է, թե գնդակահարության չեն հանդգնի, այս մի նոր ոճիրը կխայտառակի Ադրբեջանին ամբողջ աշխարհում, սակայն անհրաժեշտ է շարունակել պայքարը քաղաքական բոլոր միջոցներով, հասնել գործի վերաքննությանը եւ նոր դատավարության, առանց Ռուսաստանի կամ որեւէ այլ չեզոք տարածքում։

Հինգ արցախցիների փրկությունը արդարության, ազգային պատվախնդրության հարց է», *եզրափակեց Սամվել Շահմուրադյանը։*

Պատրաստեց Ա. ԽՈՐԱՅԵԼՅԱՆԸ

Փախստական արցախցիները Լեռներում։

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության հայտարարությունը

«Երեկոյան Երեւան» թերթի ապրիլի 3-ի համարում Վ. Ռուբենյանի եւ «Անկախություն» թերթի ապրիլի 10-ի համարում Ա. Մնացականյանի եւ Գ. Մարալյանի ստորագրություններով տպագրվել են հրապարակում եւ ՀՌԱԿ Երեւանի «Նկարյան», Մասիսի «Մասիս», Կիրովականի «Վանաձոր», Գորիսի «Սյունիք» եւ Ալավերդու «Դեբեդ» ակումբների իբր «ներկայացուցիչների» ժողովի մասին մի արձանագրություն, ըստ որի այդ ակումբների ներկայացուցիչները, ժողով գումարելով, անվստահություն են հայտնել ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությանը եւ դիմել ՀՌԱԿ ակումբների եւ կուսակցության անդամներին խնդրելով իրենց «ակտիվ դիրքորոշումն արտահայտել սույն ժողովում բարձրացված հարցերի եւ ընդունված որոշման նկատմամբ»։

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը հայտնում է, որ վերոհիշյալ ակումբների առանձին անդամների ժողովը օրինական չէ եւ հակասում է ՀՀ արդարադատության նախարարության կողմից հաստատված կանոնադրությանը այն պարզ պատճառով, որ նշված ակումբներում չեն կայացել ընդհանուր անդամական ժողովներ, հետեւաբար այդ առանձին անդամներն իրենց ակումբներից որեւէ լիազորություն չեն ստացել նման հարցերի վերաբերյալ ժողով գումարել եւ որոշումներ կայացնել։ Ավելին, ապրիլի 5-ին ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության եւ ՀՌԱԿ ակումբների վարչությունների համատեղ ժողովում, որին մասնակցել է նաեւ վերոհիշյալ ակումբների վարչությունների մի մասը եւ որտեղ ներկա է եղել ՀՌԱԿ ակումբների բացարձակ մեծամասնությունը, միայն մեկ ձեռնպահով ընդունվել է ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությանը վստահություն հայտնելու մասին որոշում, որը եւ տպագրվել է «Ազգ»-ի ապրիլի 8-ի համարում։

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը իր զարմանքն է հայտնում այն փաստի առթիվ, որ «Երեկոյան Երեւան» եւ «Անկախություն» թերթերը, առանց ստուգելու իրենց ներկայացված նյութերի օրինականությունը եւ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունից պարզելու դրանց հավաստիությունը, շտապել են տպագրել դրանք։

Նշված հրապարակումները հիմք են տալիս ենթադրելու, որ արձանագրության հեղինակների հետեւում կանգնած են որոշակի քաղաքական շրջանակներ, որոնց նպատակն է ամեն գնով հեղինակազրկել կուսակցությունը։ ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը, հավատարիմ մնալով ժողովրդավարության եւ բազմակարծության սկզբունքներին ներկուսակցական կառույցներում, միեւնույն ժամանակ մերժում է հակաօրինական եւ կասկածելի միջոցներով ճնշում բանեցնել կուսակցության բարձրագույն մարմնի՝ հանրապետական պատգամավորական ժողովի կամքն արտահայտող վարչության դեմ։ ■

Իրադրությունը Կապանում սրվել է

Ապրիլի լույս 10-ի գիշերը եւ առավոտյան Ադրբեջանի Զանգելանի շրջանի տարածքից հրետակոծվել են Կապանի շրջանի գրեթե բոլոր սահմանամերձ գյուղերը։ Ամբողջ գիշեր եւ երեկ առավոտյան Աղբենդ եւ Ղևկանչի գյուղերում տեղակայված խոշոր տրամաչափի հրանոթային կայանքներից հրետակոծվել է Կապան քաղաքը։ Սյունիք բաղամասում եւ օդանավակայանի տարածքում կան ավերածություններ, մասնակիորեն վնասվել են գազի լցման կայանը, օդանավակայանը եւ բազմաթիվ ավտոմեքենաներ։ Արձակված արկերից մեկը դիպել է բնակելի շենքերից մեկի տանիքին։ Երջանիկ պատահականությամբ զոհեր չկան, 2 հոգի վիրավորվել են։

Այդ լարված իրավիճակում երեկ իր աշխատանքն սկսեց Կապանի քաղաքային խորհրդի 5-րդ նստաշրջանը, որ հրավիրվել էր բնակչության պահանջով՝ քննարկելու քաղաքում իրոք ծանր սոցիալ-տնտեսական իրադրությունը։ Որոշվեց, չնայած շարունակվող հրետակոծությանը, այնուամենայնիվ, շարունակել աշխատանքը նախապես օրակարգ մտցնելով նաեւ շրջանի եւ քաղաքի պաշտպանական խնդիրները։

Կեսօրից հետո Կապանի քաղխորհրդի նախագահ Ռաֆիկ Մարուխանյանը պատգամավորներին տեղեկացրեց, որ հարեւան ադրբեջանական շրջանների ղեկավարության հետ կրակը դադարեցնելու եւ բանակցություններ սկսելու մասին համաձայնություն է կայացել։ Հանդիպմանը, որը պետք է տեղի ունենա այսօր կեսօրից հետո, մասնակցելու են Սիսիանի, Գորիսի, Կապանի եւ Ադրբեջանի Ղուբաթլիի, Լաչինի եւ Զանգելանի շրջանների ներկայացուցիչները։ Նախատեսվում է քննարկել ինչպես երկուստեք կրակը դադարեցնելու, այնպես էլ Կապանի երկաթուղային շրջափակումը վերացնելու առնչվող խնդիրներ։

Երեկոյան նստաշրջանը շարունակում էր իր աշխատանքը՝ պարբերաբար տեղեկություններ ստանալով իրավիճակի մասին։

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ
Կապան, հեռախոսով

Հայկոմկուսը նորից սկսում է զրոյից

«70 տարի Հայաստանում իշխած միակ քաղաքական կուսակցությունն այսօր չունի ոչ մի կոպեկ», այսպես հայտարարեց երեկ կայացած մամուլի ասուլիսում վերածընված հայ կոմկուսի կենտկոմի առաջին քարտուղար Սերգեյ Բադալյանը։ Նշելով, որ անցած տասնամյակների ընթացքում կոմկուսն ունեցել է միայն վարչական շենքեր եւ հրատարակչություն, որի տված օգուտները տարեկան կազմել են 2 մլն ռուբլի, անդամավճարների մուծումից 12 մլն ռուբլի եւ 3 մլն էլ ԽՄԿԿ կենտկոմից՝ բնակելի կամ վարչական շենքեր կառուցելու նպատակով։ Այս տարվա մարտի 25-ին Հայաստանի արդարադատության նախարարությունը վերահաստատել է 1991 թ. հուլիսի 29-ի գրանցումը, եւ յոթնամսյա ընդմիջումից հետո կոմկուսը վերսկսել է գործունեությունը։

Կենտկոմի բյուրոյի անդամները նշեցին, որ հայ կոմկուսը կլինի ինքնուրույն կազմակերպություն, կվերականգնի իր խորհրդարանական խմբակցության աշխատանքները, կկատարվի կուսակցության անդամների վերահաշվառում, որոնց թիվը, ըստ նախնական հաշվումների, պետք է լինի 25-30 հազար։ Անդրադառնալով կոմկուսի դիմումում նշված Հայ Դատի խնդրին, Ստեփան Ստեփանյանը նշեց, թե *«կոմկուսը երբեք չի հրաժարվել ցեղասպանությունից ու պահանջատիրությունից։ Դրա վառ ապացույցն են Եղեռնի զոհերի հիշատակին նվիրված հուշարձանն ու բազմաթիվ արժեքավոր մենագրությունները»։*

Իսկ թե ինչո՞ւ կերաշխավորեն կոմկուսի ներկա անդամները, որ անցյալի սխալները չեն կրկնվի, Վլադիմիր Դարբինյանը հայտարարեց, թե երաշխիքներից մեկն այն է, որ *«հրապարակորեն խոստովանել եւ դատապարտել ենք մեր սխալները»։*

Իհարկե, պարզ չէ, թե ովքեր են խոստովանել եւ դատապարտել, քանզի իսկական մեղավորների փոխարեն խոստովանությունները դեռեւս չեն արդարացնում մեղքերը։ Ինչեւէ։ Նորաստեղծ կոմկուսի հիմնական հայտարարություններից մեկն էլ այն էր, որ նա պատրաստ է համագործակցել բոլոր կուսակցությունների հետ։ Կարեւորվեց հատկապես Սոցիալ-դեմոկրատ Հնչակյան կուսակցության քաղաքականությունը։

Յ. ՍՍ.

«Հայաստանի հանրապետութեան» հակ«Ազգ»ային մոլուցքը

Դեռ մի քանի օր չէր անցել «Ազգ»-ին եւ նրա «թուրքական բողբոջարներին» խիստ կասկածելի մեղադրականներ ներկայացնող «Հայաստանի հանրապետութիւն» օրաթերթի «Ազգի (« ») մտահոգությամբ» 04.04.92 հրապարակումից (մենք դեռեւս դրան կանդրադառնանք), երբ հայտնվեց մյուսը, դարձյալ առաջին էջում։ Այս անգամ մեր տպագրած ծավալուն, գրեթե էջանոց հոդվածի... տասընտողյա հետգրության դեմ։ «Ազգ»-ում տպագրված «Հիսուսի ֆեստիվալն» ու մշակույթի նախարարի երաժշտության դասերը» հոդվածը (8 ապրիլ 1992) երեւանցիներին ամենուրեք գովազդներով հետապնդող շվեդական մի կազմակերպության մասին էր, որը, ողջունելով Հայաստանի Հանրապետության «Խղճի ազատության եւ կրոնական կազմակերպությունների մասին» օրենքը, քարոզներով եւ հոգեորսությամբ է զբաղվում Հայաստանում ու նրան ընդառաջում են ինչ-ինչ հաստատություններ, այդ թվում նաեւ՝ որոշ թերթեր, տպագրելով «էջանոց» գովազդներ, բնականաբար «ոչ սիրուն աչքերի համար», այլ՝ ինչ-որ դրամի... Սա այս գերանը նկատելու կամ բացատրություն տալու փոխարեն, «Հայաստանի հանրապետութիւնը» կառչել է ծեղին, թե նախ՝ ինչո՞ւ եք թերթս երկլեզվյա ասում,- էհ, որովհետեւ «Հայաստանի հանրապետութիւնը» երկու լեզվով է հրատարակվում, հայերեն եւ ռուսերեն։ Հետո թե՝ շվեդական այդ կազմակերպության գովազդի համար ես 140.000 (հարյուր քառասուն հազար) չեմ վերցրել, այլ պայմանավորվել եմ ընդամենը 40.000 (քառասուն հազար), այն էլ չեմ ստացել, որովհետեւ խախտել եմ պայմանագրի կետերը,- ի՞նչ կեսեր կամ մե՞նք ինչ անենք։

140 հազար թիվը մեզ հայտնել էր կրոնի գործերի պետական խորհրդի նախագահ Լյուդվիգ Խաչատրյանը («Ազգ»-ը որեւէ հիմք չուներ չհավատալու նման մի բարձրաստիճան պաշտոնյայի տեղեկությանը), որն էլ, իր ասելով, այն լսել էր նույնինքն «Հայաստանի հանրապետութիւն» օրաթերթի հարգարժան խմբագիր Այդին Մորիկյանից,- թող նրանք բացատրեն, թե որտեղից ծնվեց այդ թիվը՝ 140 թե 40 հազար։ Կրոնից գործերի խորհրդի աշխատակիցներից մեկը դիպուկ նկատեց, ի՞նչ է, հարցը «30 արծաթի» եւ «20 արծաթի» միջե՞ւ է...

Թվային մյուս խնդիրը՝ 15 միլիոնը, շատ ավելի բարդ ու խճճված է։ 15 միլիոնի մասին մեզ հայտնել էր Գերագույն խորհրդի ֆինանսավարկային եւ բյուջետային հանձնաժողովի փորձագետ Վաչե Գաբրիելյանը եւ նույնհետայն խոստացել համապատասխան փաստաթղթեր հայթայթել։ Մենք դիմել էինք Գերագույն խորհրդի լրատվության հանձնաժողովի նախագահ Մերուժան Տեր-Գուլանյանին, անդամներ Ռուբեն Հակոբյանին եւ Սամվել Շահմուրադյանին պարզաբանումներ ստանալու։ Նրանցից ոչ մեկը չժխտեց դոտացիայի հարցը, տարակարծությունները քանակի, որ շատ հեռու էր 000 կոպեկից, եւ այն ստանալու ձեւերի վերաբերյալ էին. համենայն դեպս, եթե հարկ լինի, սա էլ կարող ենք քրքրել։ Սակայն հարցը այս չէ. «խախտված պայմանագրերը» եւ վիճահարույց թվերը երկրորդական են, նույնիսկ՝ տասներորդական։ Մեր հարցադրումն այստեղին էր. հանուն դրամի ամե՞ն ինչ պետք վաճառե՞նք օրենք եւ սկզբունք, թե՞ պարզապես դրանք չկան...

«Օրինապահ» խմբագրությունը նույնիսկ դիմել է արդարադատ մարմիններին իմանալու՝ կախե՞լ մեզ, թրատե՞լ թե քառատե՞լ եւ մեծահոգաբար համաձայնվել «ներողությունն» ընդունելու։

Մենք իրոք ներողություն ենք խնդրում, սակայն ընթերցողից՝ ոչ այնքան հաճելի վեճերին նրան վկա դարձնելու համար։

ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
«Ազգ» թերթի փոխխմբագիր

Լուրերի Ռոսա

Նոր վարչապետի փորձերը

Ֆրանսիայի վարչապետ Բերեգովուան փորձեց հարկերի նվազեցման, միջուկային փորձարկումների կրճատման եւ գործազուրկներին երկարաժամկետ օգնության մասին խոստումների միջոցով վերականգնել կառավարության ժողովրդականությունը։ Սակայն Բերեգովուան թերեւս հասցրեց իշխող սոցիալիստական կուսակցությանը ճակատագրական հարված տալ, երբ պահանջեց առաջիկա ընտրություններից առաջ չփոփոխել ընտրությունների օրենքը։ ■

Իսրայելը կխանգարի

Իսրայելը հավանաբար կբոյկոտի Սերձավոր Արեւելքի խաղաղությանը նվիրված բանակցությունները Երուսաղեմից եւ արտասահմանից պաղեստինցի ներկայացուցիչների մասնակցությանը դեմ լինելու պատճառով։ Սա առաջին դեպքն է, որ իսրայելցիները բոյկոտում են անցյալ հոկտեմբերին Մադրիդում սկսված բանակցությունները։ ■

Նվազագույնը 500 ռուբլի

Վրաստանի ժամանակավոր կառավարությունը որոշում է ընդունել մայիսի 1-ից հանրապետությունում նվազագույն աշխատավարձը սահմանել 500 ռուբլի։ Կաբինետի որոշման համաձայն, սկսած այդ օրից, բյուջետային կազմակերպությունների աշխատակիցների աշխատավարձը կաճի 56 տոկոսով, կենսաթոշակները կավելանան 25 տոկոսով, կրթաթոշակները՝ 20-ով։ ■

Գներն աճում են

Ապրիլի 10-ից Մոլդովայում աճել են այն ապրանքների գները, որոնց արտադրության համար օգտագործվում են ներմուծվող հումք եւ ուժանյութ։ Գրեթե երկու անգամ աճել են հացի եւ կաթի գները։ 1 կգ շաքարը հիմա արժե 25 ռուբլի, ձեթը մինչեւ 30 ռուբլի։

Ինչպես սպասվում էր, գների զգալի աճը գործնականում վերաբերվում է ապրանքների եւ ծառայությունների բոլոր տեսակներին։ ■

Դոլար՝ 155,7 ռուբլի

Ապրիլի 9-ին տեղի ունեցավ Մոսկվայի միջբանկային վալյուտային բորսայի սակարկությունը։ Գրանցվեց ԱՄՆ դոլարի նոր կուրս. 155,7 ռուբլի 1 դոլարի դիմաց։ Նախորդ սակարկության համեմատ այն նվազել է 2,57 տոկոսով։

Թուրքիան՝ Չեչնիային

Թուրքիան Չեչնիային կտրամադրի 300 միլիոն դոլարի վարկ։ Այդ մասին հաղորդեց Չեչենական Հանրապետության ժողտնտեսության օպերատիվ կառավարման կոմիտեի նախագահ Յարագի Մամոդաեւը։ Նա հանդես եկավ ապրիլի 9-ին Գրոզնիում տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսում, որը նվիրված էր Չեչնիայի կառավարության պատվիրակության Թուրքիա կատարած այցի արդյունքներին։ ■

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Սիփան» բազմապրոֆիլ ֆիրմայի «Առաքյալ» առեւտրական ձեռնարկության եւ Վրացական Հանրապետության ներքին գործերի նախարարության միջեւ կնքված պայմանագրի համաձայն կազմակերպված է ավտոմեքենաների քեռների տեղափոխում Վրաստանի տարածքով։ Աղլեր-Կալինինո երթուղով պասվերներ կընդունվեն Աղլեր քաղաքում համապատասխան ներկայացուցչի կողմից։

Պայմաններին ծանոթանալու համար կարելի է դիմել «Էրեբունի» հյուրանոց, 2-րդ մասնաշենք, 2-րդ հարկ, «Առաքյալ» ա/ձ։

Հեռ. 56-55-08, 56-55-46, 56-57-72

ք. Աղլեր, Ավիացիոննայա 1, հեռ. 44-01-54

Լուրերը interfax-ի, «Սնարք»-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր՝ Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կենտրոնի
ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@